పరివర్తన

రచన:

ఆత్రేయ

ప్రచురణ:

ఆంధ్ర ప్రజా నాట్యమండలి, బెజవాడ

ప్రథమ పుష్పం

ఈ నాటకాన్ని

ప్రదర్శించదలచినవారు

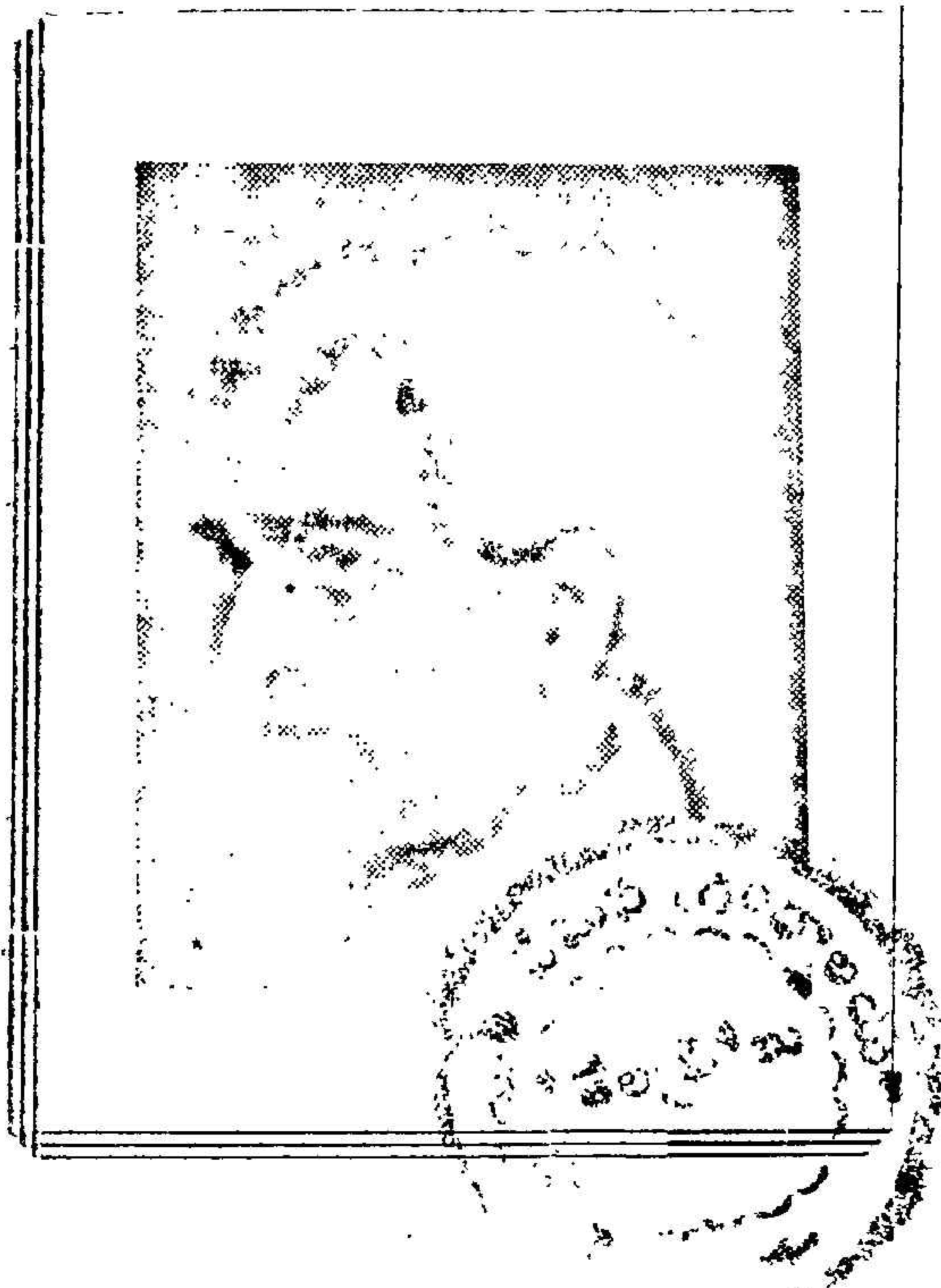
ఆంధ్ర ప్రజా నాట్యమండలి ఆర్గనైజరు

అనుమతి పొందవలయును

—రచయిత

13

అంకితం

మన

రాఘవునికి

C

తొలిసారి ఈ నాటకం

మద్రాసులో

ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల చతుర్థ

మహాసభ సందర్భమున

ఆంధ్ర ప్రజా నాట్యమండలి (రాష్ట్రదళం) వారిచే

వాణీమహల్లో, 19–1–47 న ప్రదర్శించబడినది

నాటి

నటవర్గం

బాబు :	డా॥ జి రాజారావు
కవి :	ఆత్రేయ
వీరయ్య :	నాజర్
కొండయ్య :	కోగంటి గోపాలకృష్ణయ్య
చౌదరి :	మిక్కిలినేని రాధాకృష్ణమూర్తి
దాసు :	మాచినేని వెంకటేశ్వరరావు
రంగడు :	వల్లం హనుమంతరావు
శోభ :	శ్రీమతి కొమ్మరాజు పద్మావతి
సంగీతం :	సి. మోహన్‌దాసు
ఆర్కెస్ట్రా :	వెంకటగిరి అమెచ్యూర్ ఆర్టిస్ట్స్ అసోసియేషన్

D

పరిచయం

బ్రిటిషు బానిసత్వంక్రింద ఆంధ్రదేశ ఆర్థికాభివృద్ధి కుంటుబడిపోయింది. చేతిపరిశ్రమలు కృశించిపోయాయి. వాటిస్థానే ఆధునిక యంత్రపరిశ్రమలు అభివృద్ధి చెందలేదు. దీనిఫలితంగా మన తెలుగుప్రజలు నిరుద్యోగంతో దుర్భర దారిద్ర్యంలో మునిగితేలుతున్నారు.

యువకులుగా ఎన్నో బంగారుకలలు కన్న మనతెలుగు కవులు, రచయితలు జీవితంలో ప్రవేశించేటప్పటికి కఠోర పరిస్థితులను ఎదుర్కోవలసి వస్తూంది. పిత్రార్జితమైన కొలదిఆస్థి చదువు పూర్తయ్యేటప్పటికి చెల్లుబడి అయిపోయివుంటుంది. పూర్వంవలె ఏశృంగారకావ్యమో వ్రాస్తే యీనాములు, అగ్రహారాలుయిచ్చి పోషించే జమీందారీయుగం పోయింది. భావోద్రేకంలో వ్రాసిన రచనలు అచ్చుకావడమే కష్టం. ఒకవేళ తలతాకట్టుపెట్టి అచ్చువేయించుకోగలిగినా వచ్చేఆదాయం స్వల్పం. రచయితకు తనువు గడవటమే కష్టమైపోయింది. అనేకబాధలు పడతాడు. తనబ్రతుకే తనకు భారమైపోయింది. పిన్ననాటి ఆశాజ్యోతి ఆరిపోతుంది. సమాజమంటే ఏదో నిరూపించలేని ఏవగింపు. తనకంటే నికృష్టజీవితం అనుభవించుతున్న ప్రజాసామాన్యంలో ప్రవేశించలేడు.

అందుకు తానుపొందిన కృత్రిమసంస్కారం అడ్డువస్తుంది. తానునేర్చిన విద్యా, విజ్ఞానాలను కష్టజీవులలో చైతన్యం కలుగజేయడానికి వినియోగించడు. తనలోతానే క్రుంచుకపోతాడు. ఇలాంటి రచయితలు, కవులు, మేధావులు మన తెలుగునాట ఎందరోవున్నారు. అట్టివారికి యీ 'పరివర్తన' నాటకం ఒక ఆదర్శం చూపుతోంది; ఒకసందేశం ఇస్తోంది.

పెట్టుబడిదారు పంచకుచేరి, పోషింపబడుతూ, యజమానికి స్టేటుమెంట్లు' ఉపన్యాసాలు వ్రాసిఇవ్వడానికి తనమేధశ్శక్తిని వెచ్చించుతున్న కవిని ఈ నాటకం చక్కగా చిత్రించుతుంది. ఆసిలుకు సంకెళ్ళు త్రెంచుకుని, చెమటోడ్చి కష్టించే ప్రజలమధ్యకు పోతేగాని కవికి మోక్షంలేదని ఈ నాటకం నిరూపించుతుంది.

"పరివర్తన" నాటకం నాలుగవ ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల మహా సభ సందర్భంలో మద్రాసులో ప్రదర్శించబడింది. పిన్నలు, పెద్దలు – అందరి మన్ననలను పొందింది. అందుకు రచయితకు నా అభివందనాలు.

రచయిత ఆచార్య ఆత్రేయగారు నటకులు. వెంకటగిరి అమెచ్యూర్ ఆర్టిస్ట్సు ఎసోసియేషన్‌లో వుండి 'ఎదురీత' నాటకాన్ని జయప్రదంగా నిర్వహించి 13 ఆంధ్రనాటక్యకళాపరిషత్తు జరిపిన పోటీప్రదర్శనాలలో ప్రథమ బహుమతిని సంపాదించారు. ప్రస్తుతం నాటక కళాపరిషత్తుకు సహాయకార్యదర్శిగా పనిచేస్తున్నారు.

ఆత్రేయగారు మరికొన్ని నాటకాలు రచించారు. ఆంధ్రప్రజలు యీ నాటకాన్ని ఆదరించుతారని ఆశించుతాను. ఆంధ్రప్రజాజీవితాన్ని చిత్రించుతూ ఆత్రేయగారు మరిన్ని నాటకాలు రచించాలని కోరుతాను. అట్టి నాటకాలకు ప్రాతిపదిక అయి ఆంధ్ర నాట్యరంగానికే 'పరివర్తన' వన్నెతెస్తుందని ఆశించుతాను.

"చంద్రం"

నామాట

ఈనాటకం నాతొలిరచన కాకపోయినా వెలుగులోకి వచ్చింది మాత్రం ఇదే. ఇందులో లోపాలు ఉండవచ్చు. ఆంధ్రప్రజానీకం నాయీ కానుకను సుహృదయంతో స్వీకరిస్తుందని ఆశిస్తున్నా.

ప్రజానాట్యమండలి పరిచయాన్ని నాకు కలుగజేసి యీ నాటకం ప్రదర్శింపబడటానికి మూలకారణమైన మిత్రుడు కోగంటి గోపాలకృష్ణయ్యకు నా కృతజ్ఞత. నానాటకం జయప్రదం కావటానికి, పుస్తకరూపంగా వెలువడడానికి, అన్నివిధాల నాకు తోడ్పడిన మిత్రులు డాక్టరు జి. రాజారావుగారికి, ప్రజా నాట్యమండలి సభ్యులకు నా కృతజ్ఞతాభివందనాలు.

— ఆత్రేయ

నాటకంలో వచ్చేవారు :

		వయస్సు
బాబు :	మిల్లు యజమాని	40
రఘు :	కవి	30
దాసు :	బాబు గుమాస్తా	60
చౌదరి :	కార్మిక నాయకుడు	30
కొండయ్య :	ఆయిల్ మన్	30
వీరయ్య :	ఒక కార్మికుడు	50
రంగడు :	వీరయ్య కొడుకు	12
శోభ :	బాబు చెల్లెలు	20

కాలం : ఈనాడు

స్థలాలు : రెండు

1. బాబు యింట్లో కవిగది.
2. వీరయ్య గుడిసె.

1, 2, 4 దృశ్యాలు కవిగదిలో జరుగుతవి.
3 వ దృశ్యం వీరయ్య గుడిసెలో.

IV

1

[బాబు ఇంట్లోగది, కవిగారికని ప్రత్యేకింపబడిందాగది. శోభ, రంగడు ఉన్నారు. రంగడు పాడుతున్నాడు, శోభ వింటూ నేర్చుకొంటూంది పాట.]

రం: ఓ కవీ! ఓ కవీ!
స్వప్నవీధుల విహరించేవా?
వాస్తవ జగతికి దిగిరాలేవా?
బక్క దొక్కల ప్రజ్వరిల్లిన
బడబాగ్నులు నిను విదుర లేపవా? ॥ఓ॥
జగతి నడిపించేటి జ్ఞాన జ్యోతివి నీవు
తెగువ కలిగించేటి దివ్యౌషధము నీవు
అలిగి పలికావంటె కలములే కత్తులై
అలిగి పలికావంటె మాటలే ఈటెలై
అన్యాయ లోకమ్ము అదిరిపోతుందోయి! ॥ఓ॥

(లోనుంచి "ఆపు" అని కేక. రంగడు పాట ఆపేశాడు)

శోభ: ఫర్వాలేదులే పాడు. ఆ కవిగారికీలాంటి పాటలంటే తలనొప్పి.

(రంగడు మరల పాడుతున్నాడు)

పలుకవోయ్ పేదోళ్ళ బ్రతుకు తెలిసేటట్లు
వ్రాయవోయ్ కలవాళ్ళు వణికిపోయేటట్లు
గుడిసెలలో వెన్నెలలు కురిపించవోయ్!
వడిసెలలా నీ కవిత వర్షించవోయ్!

[తెరచిన కలంతో, కాగితాలతో కవి చరచర వచ్చాడు]

కవి: ఆపమన్నది నిన్నుకాదూ? చెవుల్లో చెట్లు మొలిచినయట్రా?

శోభ: నేను పాడమన్నాను.

కవి : నేను వద్దన్నాను.

శోభ : మీరు వద్దన్నది నేను విన్నాను. నేను పాడమన్నది రంగడు విన్నాడు.

కవి : శోభా! అవతల మనిషి పనిచేసుకుంటూన్నది గమనించాలి!

శోభ. ఓ! కవిగారు వ్రాసుకొంటూన్నారా? అహో! ఎంత తెలివి మాలినదాన్ని నేను, ఎంత పాతకిని? సాహిత్య ప్రపంచమా! పోయింది! పోయింది!

రంగడు. ఏంటమ్మగారూ! ఏం పోయింది?

శోభ : మూర్ఖా! ఆంధ్ర సాహిత్యానికొక అమూల్యమైన కానుక, ఒక్క-ప్రణయ గీతి పోయింది కవి కలం హఠాత్తుగా ఆగిపోయింది. ఏ అప్సరస అందము చూస్తూనో, ఏ పంచమ శ్రుతిలో ఆలపిస్తూనో, స్వర్గసీమలో కలయు గంటూ కవిగారి కలంలోకి దిగుతూన్న ఆ అమృతధారకు నీ వెధవపాట (వెధవపాట అన్నందుకు రంగడికి కోపం వచ్చిందికాని శోభమాటల వేగంలో కొట్టుకపోతున్నాడు) అడ్డుతగిలి ఆపివేసినది. ఆంధ్ర సాహితీసతికొక అమూల్య అమోఘ, అద్వితీయ, అద్భుత, అసహ్య —

కవి : శోభా!

శోభ : క్షమించండి

కవి : క్షమించాంలేండి

శోభ : కవిగారికి కోపంవచ్చింది. రంగా! రా వెళ్దాం. (వెళ్ళుతున్నారు)

కవి : ఇదిగో—

శోభ : (తానూ తిరిగి చూచింది)

కవి : తమర్నికాదు. తమరు దయచేయొచ్చు.

శోభ : (చర్రున వెళ్ళింది)

కవి : రంగా! ఇలారా! శోభ పాడమన్నదా నిన్నిపాట?

రంగడు : అవునండి! పాడమని ఎదవపాటనటం ఆమెకేమి బాగోలేదండి. ఇదివరకెప్పుడూ ఇలా అనలేదు. అసలింక పాడమంటే పాడతానేం? మా

చౌదరిబాబంటాయనే యీ పాటంటే చెవికోసుకుంటారు. ఈమె కెవవపాట యింది కానీ!

కవి: చౌదరిబాబెవరు? ఈ పాట వ్రాసిందాయనేనా?

రంగడు: చౌదరిబాబు నెరగరాండీ? మా సంగంపెద్దండి ఈ పాట రాసింది ఆయనకాదండి.

శోభ: (మరల వచ్చింది ఏదో పుస్తకంకోసం అన్నట్లు)

రంగడు: ఎవరో పెజా కవంట. మాగొప్పగాసెప్తారండి ఆయన్ను గూర్చి. మంచి మంచి పాటలన్నీ ఆయన రాసినయేనండి.

శోభ: ఆఁ కవులకేంతక్కువ ఈ కాలంలో. ఏమీ పనితోచనివాళ్ళందరూ కవులై కూర్చుంటున్నారు. భాష, ఛందస్సు, వ్యాకరణం, అలంకారాలు - ఏవీ ఎరగనివాళ్ళందరూ ప్రజాకవులని బయల్దేరుతున్నారు. వాళ్ళు వ్రాసే ప్రతిచెత్తా ప్రజాసాహిత్య మవుతూంది. అందాకావస్తే నేనూ కవినే; అసలు కవిత్వం అంటే ఏమిటో చెప్తా—విను——

కమ్మని నిద్దుర కల తెరచాటున
నవ్విపోతివే నా రాణీ!
చూచి పోతివే ప్రియురాలా!
పున్నమి వెన్నెల నీ నవ్వైతే
కలువకన్నె నా హృదయంకాదా!
నవ్వి పోతివే నా హృదయానికి
చిమ్మచీకటులు కమ్మికొన్నవే!
పాటపాడి నా బ్రతుకు తోటలో
తేనెల సోనలు త్రిప్పరాదటే!
నేనే నీవే నీవే నేనే
లోకమ్మంతా ప్రేమధామమే!

కవి: శోభా! వూర్కోవూ?

శోభ: ఊర్కుంటానుగానీ - రంగడు పాడిన పాటను గురించి మీ అభిప్రాయ మేమిటండీ?

కవి : చాలా బాగుంది.

శోభ: అదిగో కవుల్లోకనుపించే మరోదుర్గుణం! ముఖప్రీతికంటున్నారు.

కవి : ఆఁ. తమ ముఖప్రీతికే అంటున్నా!

శోభ : అయితే బాగుందంటారు.

కవి : బాగుందనే అన్నాను.

శోభ : ఆ పాటలో భావాన్ని అంగీకరిస్తారా?

కవి : ఏమిటీ క్రాసులు?

శోభ : క్రాసులనుకుంటే నాకెందుకొచ్చిన గొడవ. నమస్తే! (వెళ్ళింది)

కవి : రంగా!

రంగడు : బాబుగారుంటేఇట్టా మాట్టాడరండి. అన్నగారింటోలేకుంటే నన్నుకూడా పొద్దస్తమానం పాడమని చంపేస్తారు.

కవి ; రంగా! మీ సంఘమేమిట్రా?

రంగడు: కూలోళ్ళసంగమండి. చౌదరయ్యగారాసంగానికి పెద్ద. ఆయనే మాకు మంచీ పెబ్బరా శెప్తుంటారండీ. అయితే బాబూ! తమరూ కవులే గద?

కవి : ఏం? ఎందుకూ?

రంగడు : తమరీలాంటి పాటల్రాయరేం బాబూ!

కవి : ఎవరు చెప్పారు? శోభ చెప్పిందా?

రంగడు : అవునండి. లేకుంటే నాకెలా తెలుత్తుందండి?

కవి ; ఏమని చెప్పింది?

రంగడు : మీ పాటలన్నీ ఏంటో మాబోటోళ్ళకి తెలవ్వనీ, ఏమీ.... బా - గుం - డ - వ - నీ - ఆడోళ్ళ అందాలనుగూర్చే ఏంటోరాస్తారనీ—

కవి : ఎప్పుడన్నది?

రంగ : నేను పాడినప్పుడల్లా అంటూంటారండీ.

కవి : ఊఁ. ఇంకా!

రంగడు : బాబూ! అడక్కండి. కోప్పడతారు.

కవి : అడగనులే. ఇంకా ఏమన్నది చెప్పు.

రంగడు : మీకిలాంటి పాటలంటే తలనెప్పని.

కవి : ఊఁ. ఇంకా ?

['రంగా' అని లోనుంచి శోభ కేక]

రంగడు : అమ్మగారు పిలుత్తుండారండీ. ఎళ్తొత్తా. బాబూ! అమ్మగారి నడత్కండి.... మళ్ళా ... [వెళ్ళాడు]

[దాసు వచ్చాడు]

దాసు : ఏంబాబూ! ఉత్తరాలేవన్నా వున్నాయా ?

కవి : లేవు దాసూ !....బాబుగారున్నారా ?

దాసు : లేరు. ఎక్కడికో వెళ్ళారు.

కవి : ఎక్కడికెళ్ళారు ?

దాసు : ఆఁ ఎక్కడికెళ్తారు ? ఏవో మీటింగులని, ఉపన్యాసాలని పొద్దస్తమానం తిరుగుతుంటారు. ఒక్కక్షణం తీరికవుంటేనా ? ఆఁ- మొన్న నువ్వు వ్రాసిచ్చిన ఉపన్యాసం చాలా బాగుందని అందరూ అంటున్నారు. బాబు గారు కూడా తడుముకోకుండా మహా మజాగా చదివేశారు. అదిమరీ అందం తెచ్చింది నీ వ్రాతకు.

కవి : నేను వ్రాసిందని అందరికీ తెలుసా ?

దాసు : వినేవారికెలాతెలుస్తుందిలే చూసేవారికి తెలుస్తుందికాని. అసలు బాబు తెలిసేటట్లు చదువుతాడా ? నిజంగా బాబు చాలా తెలివైనవాడు చిన్నతనం నుంచి. శోభమ్మ అచ్చం తల్లిపోలిక. వట్టి అమాయకురాలు. నేను వీళ్ళందరినీ ఎత్తుకతిరిగేవాణ్ణి. నన్ను ఒక్కక్షణం వదిలివుండేవారుకారు. ఇప్పుడుకదా బాబు వుపన్యాసాలు, సభలు, పదవులు - పెద్దవాడైనాడు. యజమాని గనక 'మీరు' అనాలిసొస్తూంద.... అదిసరేగాని నాయనా, నువ్వెంతవరకు చదువుకున్నావు ?

కవి : బి. ఏ. అఘోరించాను.

దాసు : ఎందుకు నాయనా అంతకష్టంగా అంటున్నావు ?

కవి : ఏమీలేదు దాసూ !

దాసు : ఏమో ! నీతత్వమే ఏమిటో విచిత్రంగావుంది.

కవి : విచిత్రంగా వుందా ?

దాసు : కాదూమరి ? బి. ఏ. చదివావు. కవిత్వం చెప్తావు. కుర్రాడివి. నీవుపన్యాసాలను వింటూంటే అందరూ ఆశ్చర్యపోతున్నారు. బాబుగారి కెక్కడలేని పేరొస్తూంది. ఇంత తెలివిగలవాడివి....నువ్వెందు కింతకష్టంగా మాట్లాడుతున్నావో.... నీ హృదయంలో ఏదోబాధవుంది, చెప్పుకోలేకున్నావు. చూడునాయనా ! దాసు దాపరికం అంటేఏమిటో ఎరగడు. అందుచేత అనుకున్నది అనుకున్నట్టు అడిగేస్తాడు; మరేమనుకోకేం ?

కవి : దాసూ ! పాతిపెట్టినదయ్యాన్ని మరల పైకిలాగుతున్నావు.

దాసు : నీకంతకష్టం కలిగించేటట్లయితే నేనేంపలకను. నువ్వంటేవున్న అభిమానంకొద్దీ ఈమాత్రమన్నా పలికాను కాని—

కవి : అదికాదు దాసూ ! మీరు పుణ్యాత్ములు !

దాసు : పుణ్యాలు పాపాలు మనకెందుకు నాయనా పేదోళ్ళకి ?

కవి : నిజం దాసూ ! మీరు పుణ్యాత్ములు కనుకనే బ్రతుకుతున్నారు: మీరు బ్రతకటమేకాదు, మిమ్మల్ని ఆశ్రయించుకున్నవారినీ బ్రతికిస్తున్నారు. కాని కవులలాకాదు. కవులు దౌర్భాగ్య దామోదరులు. కవులు బ్రతకటానికి వీల్లేదు.

దాసు : కవులు. కవులు అని వూరేక్ అనటందేనికి ? అయితే నాయనా ఎందరో మనుష్యులు బ్రతుకుతున్నారే, కవులు మనుష్యులుకారా ?

కవి : నీకుతెలీదు దాసూ ! నిజంగా కవులు బ్రతకటంలేదు. కవులు బ్రతకటానికి పుట్టలేదు.

దాసు : ఎవ్వడూ బ్రతకటానికికాదు పుట్టింది, ప్రతిఒకడూ చావటానికే

కవి : అదికాదు. అందరిలోకి నేనున్నానే, నేను....పరమదౌర్భాగ్యుణ్ణి, అందుకే ప్రపంచం నన్ను చితకగొట్టేసింది. నన్నొకడినే కాదు. నన్నాశ్రయించుకున్న అమాయక జీవుల్ని తన రాతిచక్రాలక్రింద నలిపేసింది. వాళ్ళెందుకు నన్నాశ్ర[illegible]ంచాలి ? ఇంతక[illegible] అది వాళ్ళతప్పుకాదు, శిక్షననుభవించ

టానికి! నాదేతప్పు! అందుకు శిక్ష వాళ్ళుకూడా అనుభవించారు. కాకుంటే కవికి భార్యెందుకు? బిడ్డలెందుకు?

దాసు: నెమ్మదిచేసుకొని అసలుకధేంటో చెప్పు; ఆవేశపడకు!

కవి: దాసూ! నే నెన్నాళ్ళనుంచి ఇక్కడుంటున్నానో నీకు తెలుసుగా?

దాసు: దాదాపు రెండేళ్ళయింది.

కవి. అంతకు క్రితంగాధ యిది. పేదకుటుంబం నాది. ఉన్నదికాస్తా అమ్మి నాకు బి. ఏ. వరకు చదువు చెప్పించారు వంశాన్నుద్ధరిస్తానని ఎన్నో ఆశలు పెట్టుకున్నారు తల్లితండ్రులు. చదువు పూర్తయింది. ఆస్తీ హరించి పోయింది. అప్పటికే నాకు కవిత్వంలో ప్రవేశం వుంది. ఉద్యోగప్రయత్నంలో కొన్ని సంవత్సరాలు గడిచినవి. దాసూ! కవితత్వంను వ్వెరగవు! కవి వింత మనిషి. కవి గుమాస్తాకాలేడు. కవి చేయతగ్గ ఉద్యోగాలు చాలా తక్కువ వున్నాయి ఈ సంఘంలో. అంచేత ఏ వుద్యోగాన్నీ అంటిపెట్టుకొని వుండలేక పోయాను. అది నా తప్పేకావచ్చు. కానీ యీ ప్రపంచం నన్ను మోసంచేసింది. కవిగా పెద్ద భవిష్యత్తు కలదని కలలురేపింది. కవిగా బ్రతగ్గలనసే స్వప్నంలో నన్ను కూలదోసింది.

దాసు: ఇదిగో నా మాటవిను. శ్రీనాధుడంతటివాడు "కవితన్ చెప్పిన పాడనేర్చిన వృధా కష్టంబె" అని వాపోయాడు. కవిత్వం సరదాగా వుండొచ్చు గానీ, దానివల్లనే బ్రతకాలనుకోటం పొరబాటుకాదూ? అవన్నీ పోయాయి నాయనా. అది ఏ క్రిష్ణదేవరాయల యుగమో?

కవి: నిజం దాసూ! కవిత్వం కడుపునిండని గాలికూడైన కీర్తిని గడించటానికి మాత్రమే ఉపయోగపడింది. ఆకీర్తిని జీర్ణించుకోలేక నా సంసార మంతా మారణహోమమైంది. భార్య పోయింది. బిడ్డలు ఒకరివెంబడి ఒకరు పోయారు. ఆకలికి, రోగాలికి ఆహూతి అయ్యారు. ఇంకేముంది దాసూ. నాకీ ప్రపంచంతో పని? నా కవిత్వాన్ని అభినందించి. ఆనందించి తెగ పొగడిన యీ ప్రపంచం నా భార్యా బిడ్డలికి యిన్ని గంజినీళ్ళు పోయలేకపోయిందేం? మమల్ని బ్రతకనిచ్చిందా? నా పెళ్ళాం మానరక్షణకు కంత గుడ్డపేలిక ఇవ్వ

లేకపోయిందే? నాకేంపని దాసూ ఈ ప్రపంచంతో? ఈ ప్రపంచంలో ఎలాబ్రత కటం దాసూ?

దాసు: (నవ్వుతున్నాడు)

కవి: ఏమిటి దాసూ! అలా నవ్వుతున్నావు?

దాసు: బ్రతకటం అనేది ప్రపంచంలో కాకపోతే ఇంకెక్కడవుంటుందా అని.... ఇంకేం! సర్వసంగ పరిత్యాగివి. ఈ గది, యీ సోఫాలు, కాఫీలు, అన్నిటినీమించి యీ సిగరెట్లు బూదిచేయటం ఎందుకూ? మానేయ్!

కవి; దాసూ! పరిహాసమాడుతున్నావ్!

దాసు: పరిహాసంకాదు! కవులందరూ యిలా కబుర్లుపోగులుగా తయారవుతారేం? ఇదిగో యీ నొసట ముడుతలు చూడు! ఈ ముసలి దేహం చూడు. ఈ దేహం ఎన్నికష్టాలు పడింది? ఈ హృదయం ఎన్ని గాయాలు తిన్నది? ఈ కళ్ళు ఎన్ని రోజులు ఏకధారగా కన్నీరు కార్చినవి? కాని, నీలా పిరికిమందు తినలేదే నేను? నీలా ప్రపంచంనుండి పారిపోలేదే నేను? ప్రపంచంమీద అలిగి ఏంసాధిస్తావు? ఎవరిమీద నీ అలుక? అలిగి నీ స్వశక్తినీ, స్వతంత్రతనూ చంపుకొంటావా? చీకటికొట్టులో కూచొని కళ్ళుమూసుకొని కాలం గడిపేయాలనుకొంటావా? సోమరిపోతులా బ్రతికిపోవాలనుకుంటావా? ప్రపంచం నిన్ను పోషించాలీ? కవిగా బ్రతకలేకపోతే కూలీగా బ్రతుకు! అంతేకాని యిలా ఒకరి పంచలో తలదాచుకొని —

కవి: దాసూ!!!

దాసు: మంచి చెపితే అందరికీ కోపం వస్తుంది. ఆలోచించేవాళ్ళే అరుదు. సరే! నా కెందుకొచ్చినగొడవ గుమాస్తా ముండాకొడుక్కి-వెళ్ళొస్తా.

(వెళ్ళాడు)

[బాబు వచ్చాడు]

కవి: నమస్తే!

బాబు: నమస్తే!

బాబు. చస్తున్నాం! ఈ సమాజాలతో, సభలతో వేగలేక. అబ్బబ్బ! ఊర్కే మెహర్బానీ కేడవటమేకావి లేకుంటే ఎందుకొచ్చిన అవస్థ యిది? కొంచెం వుదారస్వభావం చూపించేసరికి ప్రతివాడూ పీక్కుతింటానికి మనపై బడతాడుకదా?.......... ఎన్నిటికని అధ్యక్షులుగా వుంటాం, ఎన్నటికని విరాళాలిస్తాం........ఇదిగో ఇదేమిటో చూడు. ఎవరో ఆంధ్ర - సారస్వతాభివర్ధనీసమాజమో ఏమిటోగొడవ - పేర్లకేం తెగబారెడు; చేసేపని ఏమీలేకున్నా ....అన్నట్లు మరచా. మొన్న సనాతన ధర్మోద్ధారకసమాజంవారు నన్ను అధ్యక్షులుగా ఎన్నుకున్నందుకు అంగీకారం తెలపాల్సిందని వ్రాశారే - వాళ్ళకి వుత్తరం వ్రాశామా?

కవి: వ్రాశామండి. (దాసు అకౌంటు పుస్తకాలు తెచ్చిపెట్టి వెళ్లాడు)

బాబు: మనతో ముందుగా చెప్పనూ చెప్పరు - తీరా అధ్యక్షులుగా ఎన్నుకున్నామని మాత్రం వ్రాస్తారు. చూస్తే యీ సమాజాలు చేసే పనేమీ వుండదు సరిగదా విరాళాలు పీక్కుతినటానకని మనల్ని ఆశ్రయిస్తారు. గద్దలగుంపుల్లా, ఈ అధ్యక్షపదవి లంచంగొట్టి! ఊఁ. ఇదిగో రఘూ వీళ్ళకూడా ఓ వుత్తరం రాసిపెడుదూ నీకు పుణ్యముంటుంది - ఎక్కడని తీరిక చేసుకోను వీటికంతా —

కవి: ఏమని వ్రాయమన్నారు?

బాబు: వాళ్ళేమని వ్రాశారు?

కవి: శ్రీ రావు బహద్దూర్ బాబురావు నాయుడుగారికి (చదువుతాడు)

బాబు: ఆఁ. ఆఁ. ఆ గొడవంతా నాకక్కర్లేదు. క్లుప్తంగా విరాళమా? అధ్యక్షపదవా?

కవి: ....విరాళమండీ!

బాబు: విరాళం! ఎక్కడపోసిపెట్టుందని? అసలు ఈసంఘం అఘోరించేదేమిటి? విరాళమట విరాళం! ఈ విరాళాలతో మనం దివాళాతీ పేట్టున్నాం. పాడుసంఘాలు, పాడువిరాళాలు!

కవి: ఏం వ్రాయమన్నారు?

బాబు : ఊఁ— మీసంఘం ఎప్పుడు స్థాపించారు? ఎందుకు? ఇంతవరకు ఏం చేశారు ? వ్రాస్తేమాకు సంతృప్తికరంగావుంటే పంపుతామని వ్రాయి

కవి ; అదికాదండీ! తమరు క్రిందటిసారి అధ్యక్షత వహించినప్పుడు 1000 రూపాయలు వాగ్దానం చేశారటండీ ?

బాబు : ఆఁ. వెయ్యిరూపాయిలు వాగ్దానంచేశానూ?.... (డైరీతీసిచూసి) ఆఁ అవును. జాన్యువరిలో— ఇప్పుడు డిసెంబరుకదూ? ఇంతలో ఏం మునిగి పోయింది? మేనర్సు తెలియని బ్రూట్సు! వాగ్దానంచేస్తే తప్పుతామా? ఊఁ— మీరొచ్చి తీసుకెళ్ళాల్సిందని వ్రాయి. అబ్బబ్బ! ఈలాంటి పనులేవో నువ్వు చేసిపెడుతున్నావు గనుక సరిపోతూంది కానీ, లేకుంటే యీ సమాజాలతో సభలతో నాకీపాటికి మతిపోయి వుండేది....

కవి : అవునండి. నాకు జ్ఞాపకముందండి. ఈ సమావేశానికి అధ్యక్షోపన్యాసంకూడా వ్రాసిచ్చాను ఆంధ్రసాహిత్యంమీద !

బాబు : ఆఁ. ఆఁ. అవున్లే—

[దాసు వచ్చాడు కొన్ని కొత్తపుస్తకాలతో]

బాబు ; ఏమిటది ?

దాసు : పుస్తకాలండీ !

బాబు : ఎవరికి ?

దాసు : మనకేనండి !

బాబు : ఎక్కడివి ?

దాసు : పోస్టులో వచ్చాయండి.

బాబు : ఏం పుస్తకాలవి ?

దాసు : నేను చదవలేదండి !

కవి : నేను ఆర్డరిచ్చానులేండి కొన్ని పుస్తకాలకి. అవైవుంటాయి.

దాసు : ఆఁ - అవునండి

బాబు : ఓ! అలాగా! ఇంటిలో ఎవరో ఒక రుండితీరుతారు

యిలా పుస్తకాలు కొని పడేయడానికి. మా తండ్రిగారికి పుస్తకాలంటే ఎంతో సరదా। ఆ పెద్ద లైబ్రరీ మా యింట్లో చూచావుగా — అదంతా మా తండ్రి గారు కొన్నదే। ఆయన బ్రతికి వున్నంతకాలం ఆ పుస్తకాలన్నీ చదవండిరా అని ఒకటేగోల। మా శోభమాత్రం అన్నీ చదివేసింది. మనకెక్కడుంది తీరిక ?........ఎంతయింది ?

దాసు : పాతికరూపాయలండి।

బాబు : సరే— (రంగడు బ్రాంది సీసాలు తెచ్చిపెట్టి వెళ్లాడు.)

దాసు : (వెళ్ళాడు)

బాబు : కవిగారూ। కొత్త పుస్తక మేమన్నా వ్రాస్తున్నారా ?

కవి : ఆలోచిస్తున్నా కొత్తది మొదలెట్టాలని.

బాబు : ఏంవ్రాసి ఏం ప్రయోజనం ? అలా మూలపడేసివుంచటాని కెందుకూ వ్రాయటం ? నీ తత్వమేమిటో నాకేం బోధపడుటలేదు ఇన్నాళ్ళూ చూచాను నువ్వేగా ఏమన్నా చెప్తావేమోనని. ఉపయోగం లేకపోయింది. చూడు। అసలు అచ్చుపడి ప్రపంచంలో ప్రచారమై నలుగురూ చదువుకుందుకు కాకుంటే మరెందుకూ వ్రాయటం........ఏమంటావ్ ? ఇప్పటికేవో రెండు పుస్తకాలు పూర్తయినవన్నావు. అవి రెండూ యిలా యివ్వు. నువ్వు అడగకపోయినా నేనే అచ్చుకు పంపుతా.

కవి : అచ్చువేయిస్తారా ? నాపుస్తకాలా ?

బాబు : అవును. ఏం ? అచ్చువేయించుకునే వారంతా మహా నీకన్నా దిగొచ్చారేం ? అసలు యీ కాలంలో ప్రెస్‌లెక్కువైనకొద్దీ ప్రతి చెత్తపుస్తకమూ అచ్చుకావటమేగా ? ఇంకో రహస్యం చెబుతాను విను. ఎప్పటికప్పుడు వ్రాసింది అచ్చయిపోవటం చాలామంచిది ఎంచేతంటే ఇంకా కొన్నాళ్ళకి ఏ కవికో ఇదే ఐడియా కలిగిందనుకో. వ్రాసి ప్రింటుచేస్తాడనుకో. అప్పుడు మన దేమవుతుంది ? తీరా కాపీ అనేస్తారా ? కవిగా వుండి నీకీమాత్రం వ్యాపార రహస్యం తెలీలేదంటే చాలా శోచనీయమే। అచ్చయితే చాలురా భగవంతుడా అని అటమటిస్తున్న కవులెందరు లేరంటావు ? అవిరెండూ నవలలేనా ?

కవి : కాదు ఒకటి పద్యకావ్యం। ఇంకోటి పాటల సంపుటి

బాబు : పాటల సంపుటి। ఆఁ, అవును ప్రణయజ్వాల అవికదూ ? చాలా బాగున్నాయి సుమా। ఒకటి రెండు శోభ పాడుతూంటే విన్నా. అలాంటివి బూజుపట్టి పోవడం నాకేమీ ఇష్టంలేదు. ఏం? ప్రెస్సుకు పంపేమన్నావా ?

కవి : క్షమించండి. నా పేరు వెల్లడికావటం నాకిష్టంలేదు నాలో ఆరిపోయిన ఆశలను మరల ఎందుకు రేపుతారు? ఇప్పుడిప్పుడే మానుకొస్తున్న మనసులోవి గాయాలను మరలా కెలక్కండి; నాకేమీ అక్కర్లేదు. ఇలా బ్రతికి, పోతేచాలు।

బాబు : ఊఁ—నిన్ను మొట్టమొదటి రోజు నేను కలుసుకున్నప్పుడేలాగున్నావో ఇంకా అలాగే వున్నావు। ఏమో నీ యిష్టం ఇదిగో రఘూ నీవు తెలివిగలవాడివనీ, అభివృద్ధిలోకి రావాల్సినవాడవనీ నిన్ను చూచిన రోజే అనుకున్నా. అనుకునే నిన్ను చేరదీశా. జరిగిపోయిన దాన్నంతా మరిచిపోయేందుకు మంచి వాతావరణం వుండాలని నిన్ను మాయింట్లోనేవుంచుకున్నా కానీ అదేమిటో. నీలో ఇంకా ఆ నిరాశపోలేదు. ఈ ఇంట్లోకూడా నీకేదన్నా కష్టంగా వుందా? చెప్పు।

కవి : క్షమించండి అలాంటిదేమీలేదు. మీ అభిమానానికి నేను ఆజన్మాంతం కృతజ్ఞుడిని,

బాబు : ఆఁ—అదంతా ఎందుకులే। మాయిల్లు తరతరాలుగా యీలాగే సంస్థానంలా జరిగిపోతూంది. కవిపోషణ, కవితాగోష్టి అంటే మానాన్నగారికెంతో సరదా; నాకు బాగాజ్ఞాపకముంది. మానాన్నగారి వెంట ఎప్పుడూ ఒక పండితుడుండేవాడు. ఆయన ఒకపట్టు పొడుం పీల్చి మా నాన్నను పొగుడుతూ గడగడా వంద కందపద్యాలు చెప్పేసేవాడు.

కవి : చాలా గొప్పవాడే।

బాబు : ఆఁ అవి పాతకాలాల్లే। ఇప్పుడూ అలాంటి కవులున్నారు కానీ రకంకొంచెం మారిందంతే। అయితే అచ్చుకర్లేదంటావ్ ?

కవి : క్షమించండి—మీ మాట కాదంటూన్నాననుకోకండేం !

బాబు : పోనీలే - నీకిష్టంలేకుంటే అక్కర్లేదు - ఆ పుస్తకాలిలా యివ్వు! చదివైనా యిస్తా.

కవి : శోభ దగ్గరున్నాయి, తెప్పించనా ?

బాబు : అక్కర్లేదులే - నేను తీసుకుంటా.

దాసు: [వచ్చాడు] బాబూ ! తమకోసం...........

బాబు ! ఎవరు ?

దాసు: ప్రెస్ అతనండి లోనికిరమ్మంటారా ?

బాబు : చూచావా ? (కవితో) ప్రెస్ అతన్నికూడా రమ్మన్నాను. నువ్వక్కరలేదంటున్నావు; నేనేంచేయను? దాసూ ! కవిగారెంతచెప్పినా వినడంలేదు. అక్కర్లేదు. వెళ్ళమను.

దాసు : పుస్తకాలు పూర్తయినాయటండి. మీరొకసారి చూచి బిల్లు చెల్లిస్తారేమో నని.

కవి : ఏం పుస్తకాలండీ ?

బాబు : ఆఁ. ఏదో మున్సిపల్ రసీదు పుస్తకాలు. వెధవ ! తెలివి మాలినవాడు. ఆ బిల్లు ఆఫీసులో ఇవ్వమను - ఇక్కడెందుకు ?

దాసు : అవికావండి - ఏవో !

బాబు : దాసూ ! మహా తెలిసినట్లు మాట్లాడకు. వాడుసరే - నీకూ ముసలితనంలో మతిపోయిందేం ?

దాసు : ఈ కాలంలో వయసువాళ్ళకే పోతూందండి.

బాబు : (ఉరిమి చూచాడు)

దాసు : (వెళ్ళాడు)

బాబు : O! 4 O'clock!

[కొండయ్య రొజుకుంటూ పరుగెత్తుకొచ్చాడు]

కొండయ్య . బాబూ, బాబూ ! పెమాదం పెమాదం ! పెమాదంజరిగింది!

బాబు : (ఆదుర్దాగా) ఏం జరిగింది ?

కొండయ్య : ఈరడి శెయ్యి మెసిన్లోసిక్కొని యిరిగిపోయిందండి. రకతం ఎల్లవలై పారిపోతుండాది. సుహ తప్పిపోయి పడుండాడు బాబయ్యా!

బాబు : (తాపీగా కూర్చొని సిగరెట్టుపీల్చి పొగ వదుల్తూ) తప్పెవరిది?

కవి : (బాబు ప్రశ్న కవిని కలవరపరిచింది)

కొండయ్య : తప్పెవరిదైతే ఏంబాబయ్యా! ఆడిశెయ్యి ఇరిగిపోయింది. ఆడి పెల్లాం బిడ్డలు గోడు గోడున ఏడ్చిపోతుండారు. తమ రొకసారి దయ శెయ్యండి బాబయ్యా! ఆసుపత్రిరిక్కూడా మోసుకెల్లలా; పడేసుండారు, ఎంత పెమాదమో ఏమో!

బాబు : మెషిన్లలో ఏమీ లోపం లేదుగదా ?

కొండయ్య : అయన్నీ సూసుకోలేదండి; ఆడుపడ్డాడు. పాక్టరీ పాక్టరీ ఒక్కసారి కెవ్వుమన్నది. నా మతోయింది. తమకాడికి పరుగెత్తుకొచ్చా.

బాబు : ఫ్యాక్టరీపని మొదలెట్టేపూర్వం మెషిన్లన్నీ సరిచూశారా ?

కొండయ్య : సూశారండి. అప్పుడన్నీ బాగుండయి.

బాబు : మరి ప్రమాదం ఎలా జరిగింది ?

కొండయ్య : ఆడి కర్మ! నన్నడిగితే నేనేం సెప్పను ?

బాబు : ఆయిల్‌మెన్‌గా వుండి ఆ మాత్రం మెషిన్ల బాగోగులు తెలియవూ ? సరే! నువ్వెళ్లు. నేనొస్తా —

కొండయ్య : శిత్తంబాబూ! (వెళ్ళాడు)

బాబు : (త్రాగి) త్రాగుబోతు వెధవలు! తప్పత్రాగివచ్చి దేహంమీద ప్రజ్ఞలేకుండా పనిచేస్తూంటారు. చెయ్యి తెగిందంటే యెందుకు తెగదూ ? మదించిపోతారు వెధవలు.

కవి : త్వరగావెళ్ళండి పాపం! ఎంత ప్రమాదమో ఏమో!

బాబు : ఆఁ ఫ్యాక్టరీఅంటే యిలాంటి ప్రమాదాలు జరుగుతుంటాయిలే!

[వెళ్ళాడు]

దాసు : [అకౌంటు పుస్తకాలు తీసుకెళ్ళటానికి వచ్చాడు] ఏంబాబూ, అలాచూస్తున్నావు ?

కవి : ఫ్యాక్టరీలో ప్రమాదం జరిగిందట దాసూ !

దాసు ; మన ఫ్యాక్టరీలోనే ?

కవి : అవును దాసూ !

దాసు : మనకేం ప్రమాదాలు రావే ?

కవి : ఎవరో వీరయ్యట, కూలీ. చెయ్యి విరిగిపోయిందట; బాబుగారు కూడా వెళ్ళారు.

దాసు : బాబు వెళ్ళిమాత్రం ఏంచేస్తారులెండి ? విరిగినచెయ్యి అతుకుతారా ? తప్పెవరిదో విచారించుకొస్తారు. అంతేగా ?

కవి : అంతేనా దాసూ ?

దాసు : అంతేకదా నాయనా ! చెయ్యి విరగడమంటే వూర్కే విరుగుతుందా ? తప్పెవరిదో వుండాలికదూ ? యజమానులు విచారించాల్సిన మొదటి విషయమేఅది ! అయినా మనకెందుకులే ! (వెళ్ళాడు)

రంగడు : (గ్లాసులు పట్టుకెళ్ళటానికి వచ్చాడు) బాబుగారెళ్ళారాండి ?

కవి : ఫ్యాక్టరీకెళ్ళారు రంగా ! ప్రమాదం జరిగిందట !

రంగడు : ఏంటి బాబూ ! ఫాక్టరీ తగలబడ్డదా ?

కవి : కాదు రంగా !

రంగడు : కారు డాసయిందేం !

కవి : కాదు రంగా ! మెషిన్లో చిక్కుపడి ఒక కూలీ చెయ్యి తెగిపోయిందట !

రంగడు : నిజంగానా ? ! !

కవి : అవును రంగా ! ఎవరో వీరయ్యట పాపం !

రంగడు : ఈరయ్యే ! (గ్లాసులు క్రింద జారిపోయినవి) మా నాన్నే ; మా నాన్నే ! మా నాన్నే ! (వెళ్ళాడు)

2

[బాబు ఇంట్లోగది. బాబు పైప్ తాగుతూ ఇటటుపచారు చేస్తున్నారు. కొండయ్య ఒకవైపు నిలుచున్నాడు.]

బాబు : ఊఁ. అయితే ఏమంటావురా ?

కొండయ్య : అనేదేముంది బాబయ్యా తమకు తెలవంది ?

బాబు : అదే! అదే! మాకు తెలియందేమీ లేదని మీరు తెలుసుకున్నారా అని ఇప్పటికైనా ?

కొండయ్య : తమరు సెప్పాలా బాబూ ? ఏనాడో తెల్సుకున్నాం.

బాబు : ఒరే! ఇదిగో, మీ నాయన పోయేటప్పటికి నువ్వు చాలా చిన్నవాడివి. మీ నాయన మాదగ్గర పనిచేసి ఎంతో అభిమానం, నమ్మకం సంపాయించుకున్నాడు. నువ్వూ ఆ అభిమానం సంపాయించుకో. మనిషన్న తర్వాత కృతజ్ఞత వుండాలిరా! ఏమంటావ్ ?

కొండయ్య : శిత్తంబాబూ! మాలో వుంది అదొక్కటే అనుకుంటా దొరా!

బాబు : సరేలే! వీరడి కొచ్చిన ప్రమాదం నాకూ ఎంతో కష్టంగా ఉందిరా! వాడికి శాశ్వతంగా సహాయం చేయాలని వుందిరా!

కొండయ్య : శిత్తం దొరా! పిల్లా జల్లాకలోడు. తమరు దయసూడకుండా వుంటే ఇంకెవరు సూత్తారు బాబూ!

బాబు : కొండయ్యా! దేనికెవరు కారణంరా యీలోకంలో? మనం వూర్కే అనుకోవటమేగానీ మనం అనుకోకుండానే ఎన్నో జరుగుతుంటాయి. వీరడిచెయ్యి విరిగిపోయిందా, తప్పెవరిదైతేనేం. విరిగిపోయింది. ఇకముందు విషయం ఆలోచించాలిగాని దీనిని గురించి 'నువ్వు నువ్వు' అని మనం పీకులాడితే ఏమిలాభం చెప్పు. యీవిషయం వూరికే పొక్కించుకోవటంవల్ల మీకు

వచ్చేలాభం ఏమీవుండదు. మీవాళ్ళతో చెప్పి ఇది యిలా సర్దేయండి. అవసర మైతే మిమ్మల్ని ఆదుకోవాల్సిన బాధ్యత మాకుందిరా; సరేనా?

కొండయ్య: మన్నించండి దొరా! మాసంగంతో మాట్టాడిగాని ఏదీ సెప్పలేను.

బాబు: ఈసంఘాలేరా మీకడుపు కొట్టేస్తున్నవి. కూచున్న కొమ్మని నరికేసే బాపతురా మీది.

కొండయ్య: ఏంబాపతో బాబు; ఏబాపతైతే ఏం? మానాయన, మానాయన నాయన—అందరూ మీపాదాలకాడ పనిసేసి బతికినోళ్ళు. నేనూ పనిసేత్తుండా. ఇన్నితరాలు గడిసినై. ఇందరం పనిసేశాం; కానీ ఒక్కరన్నా ఒక్కరోజన్నా హాయిగా కడుపునిండా తిన్న పాపానపోలేదు. అదేంకర్మో! మాపాలెం సంసారాలన్నీ ఇట్టాగే తగలడతాండయి. ఇక నా బిడ్డలు. నా బిడ్డల బిడ్డలుకూడా ఇట్టాగే సగం కడుపుకి తిని సావాల్సిందేనా అని దొరా మా ఏడుపు!

బాబు: మేం మాత్రం ఏమయ్యాంరా? మేమేదో బంగారం తింటున్నా మనికదూ మీ అభిప్రాయం.

కొండయ్య: బంగారం తింటంలా దొర; మాపాణం తింటున్నార; మారకతం మాంసం తింటున్నారు.

బాబు: (పెద్దగానవ్వి) పిచ్చివాడ! మేమామాత్రం వుండబట్టేకదూ? మిమ్మల్ని అయ్యోపాపం అనగలుగుతున్నాం అదంతా ఎందుకులే; ఇదిగో తీసుకో.

కొండయ్య: డబ్బా బాబు?

బాబు: అవునురా, మీకుకాకుంటే ఇంకెవరికిస్తాం తీసుకో! (నోట్లు యిస్తాడు)

కొండయ్య: లంచం ఇస్తారాబాబు లంచం; మమ్మల్నింకా అణగదొక్కడానికి మమ్మల్నింకా కుక్కల్లాగ ఆడించడానికి, మాసంగాన్ని పడగొట్టడానికి లంచం. మాకేం అక్కర్లేదు మీకాదే వుంచుకోండి! (వెళ్ళాడు)

బాబు ; [త్రాగి] వెధవలు

కవి : [వచ్చాడు] ఏం జరిగింది ?

బాబు : ఆ(ఏం జరిగింది ? చెయ్యి విరిగిపోయింది ! అతుకుతుందం టున్నాడు డాక్టరు. కట్టుకట్టి ఇంటికి చేర్పించాను. ఎంత చేస్తేనేం ! కృతజ్ఞత లేని వెధవలు; బిఖారీలు ! వీళ్లు లేకపోతే లోకం ఆగిపోతుందనుకుంటారు.

కవి : ఇప్పుడేమైంది !

బాబు : ఆ వీరడు ఆలుబిడ్డలతో సహా అన్నమో రామచంద్రా అని అల్లాడుతూంటే ఆదరించి, చేరదీసి, ఫ్యాక్టరీలో పని యిప్పించి, పని నేర్పించి యింతవాణ్ణి చేశానా ? ఈ రోజు వాడికీ ఆపదకలిగిందంటే నాకులేని అభిమానం వీడికి పొడుచుకు వచ్చిందా ? ఆ చౌదరిగాడు ఈ కూలీకుంకలను కొత్తెక్కిస్తు న్నాడు.

కవి : చౌదరి ఎవరు ? కార్మికనాయకుడేనా ?

బాబు : ఆ(నాయకుడే ! పనికిమాలిన ప్రతిఒకడూ నాయకుడైపో తున్నాడు. ధనికవర్గం, చైతన్యం. దోపిడీ—అని నాలుగు ఎంగిలి ముక్కలు నేర్చుకొని ! అసలు యీ వెధవలకు ఎక్కడికిపోయిందంటా తెలివి ? వీళ్ళ కుండక్కర్లేదూ కృతజ్ఞత ? నేను ఈరోజు గెంటేస్తే వాడు పెడతాడా తిండి ?

కవి : పాపం దయదలచండి !

బాబు : ఆ మాత్రం నాకు తెలియదూ ? ఆ వీరడి పెద్దకొడుక్కి, మొగ్గా నికి, ఫ్యాక్టరీలో పని యిస్తానన్నానా ? పెద్దకూతుర్ని మనయింటికి పనికి పంప మన్నానా ! ఇంతకన్నా ఎవరు ఏం చేస్తారు ? అసలు యీ మాత్రమన్నా చెయ్యాలని ఎక్కడుంది గనక !

కవి . మరి వాళ్లేం కోరారు ?

బాబు : కోరుతారు, కోర్కెలకేం ? నేనూకోరుతా కొండమీది కోతి కావాలని. హద్దూపద్దూ వుండొద్దూ ? అసలు అర్హత వుండొద్దూ ? వెధవలు ! నష్టపరిహారం కట్టివ్వాలట. తప్పత్రాగివచ్చి ప్రమాదం తెచ్చిపెట్టినందుకు నేను నష్టపరిహారం యివ్వాలట ! ఫాక్టరీరూల్సనీ, వంకాయలనీ యీ చౌదరిగాడిదంతా

చేస్తున్నాడు. చేయనీ వెధవలు! ఏం చేస్తారో చేయనీ! నన్ను బెదరిస్తారూ? మలమల వాళ్ళే మాడి చస్తారు! చావనీ వెధవలు! (వెళ్ళాడు)

[చౌదరి వచ్చాడు]

చౌదరి: నమస్తే.

కవి : నమస్తే!

చౌదరి: బాబుగారున్నారా?

కవి: లోపలున్నారు. మీరెవరు?

చౌదరి: చౌదరి అంటారు.

కవి: కార్మికనాయకులా?

చౌదరి: అవును, తమరు?

కవి: నేను .... కూర్చోండి .... రఘు అంటారు.

చౌదరి: కవిగారు మీరేనా?

కవి: మీకెలాతెలుసు?

చౌదరి: విన్నాను.

కవి: ఎవరు చెప్పారు?

చౌదరి: శోభ.

కవి: శోభా! .... బాబుగారితో మాట్లాడాలా?

చౌదరి: అవును. మీతోకూడా!

కవి: నాతోనా?

చౌదరి: ఆ ఫాక్టరీలో జరిగిన ప్రమాదంవిషయం విన్నారా:

కవి: విన్నాను.

చౌదరి: మీ అభిప్రాయం?

కవి: నాకంతా అగమ్యగోచరంగావుంది. నాకభిప్రాయాలే లేవు.

చౌదరి: మీ అవస్థ నాకర్థమైంది. మిమ్మల్నిచూస్తే జాలేస్తుంది.

కవి ; నన్నుచూస్తేనా ? ఎందుకు ?

చౌదరి : మీఅమాయకత్వానికి, కాదు - అజ్ఞానానికి.

కవి : మీరు మర్యాదగా మాట్లాడ్డం నేర్చుకోవాలి.

చౌదరి : క్షమించండి. మీరు కవులు,

కవి : నేను కవినికాను.

చౌదరి : కానన్నా మీరు కవులే!

కవి : ఏమిటీ బలవంతం ? నేను కవిని కానోఅంటే వినరేం ? నేను కవిగా బ్రతకటంలేదు, కవిగా ఎవ్వరూ బ్రతకటంలేదు; నాకుతెలుసు. కవినను కొన్న రోజులలో చావు పొలిమేరల కొచ్చాను. అలా అనుకోటం మానేశాను, బ్రతగ్గలుగుతున్నాను

చౌదరి : పోనీ మీరు పుస్తకాలు వ్రాస్తున్నారా ?

కవి : వ్రాస్తే ?

చౌదరి : ఎవరికోసం వ్రాస్తున్నారు ?

కవి : కేవలం నాకోసం - అంతే!

చౌదరి : ప్రపంచంతో మీకేలాంటి సంబంధం లేదంటారా ?

కవి : లేదు. లేదు. లేదు!

చౌదరి : ప్రపంచానికి మీతో సంబంధంవుంది.

కవి : అది నా తప్పుకాదు.

చౌదరి : మీరే యిలా మాట్లాడితే నేనేంచెప్పను ? మీ రీ నాలుగ్గోడలలో, ఈ హంసతూలికాతల్పాలలో హాయిగా కూర్చొని మదిరాపానము, ముదితా ధ్యానంతో ఉమ్మర్ ఖయ్యాంలాగా —

కవి : ఓ - అవి నావికావు.

చౌదరి : క్షమించండి....ప్రపంచంతో మీకు సంబంధంలేదనుకుంటే తీరిపోతుందా? మీచుట్టూవున్నచీకటిని మరింతదట్టంచేసుకొంటున్నారు, మీచేతికిసంకెళ్ళను మీరే వేసుకొంటున్నారు. ఒక్కసారి వెలుగులోకి రాండి అర్థమవుతుంది.

కవి : మీరు కాంగ్రెస్సా?

చౌదరి . కాను.

కవి ; కమ్యూనిస్టులా?

చౌదరి : కాను.

కవి : అభ్యుదయ రచయితల సంఘ సభ్యులా?

చౌదరి : అదీ కాను.

కవి : చెప్పటానికి జడుస్తున్నారు మీరు.

చౌదరి : మీరన్నవేవీ అంత సిగ్గుపడాల్సిన సంస్థలు కావు. కానీ నేను కేవలం ఒక ప్రజాసేవకుని దృష్టితోనే మీతో మాట్లాడుతున్నాను.

కవి : ప్రజ. సేవ! అర్థంలేని మాటలంటూంటారు మీరందరూ!

చౌదరి : కవిగారూ! అజ్ఞాన ప్రజాబాహుళ్యానికి మార్గదర్శకులు కావాల్సినవారు కవులు. దేశంయొక్క సంస్కృతి. స్వాతంత్ర్యం. సౌభాగ్యం సర్వస్వం మీమీద ఆధారపడింది. ప్రజలు మీ కలం గీచినబాటల ననుసరిస్తారు. మానవ జీవితంలో అమరవాహిని కవి కవి చిరంజీవి. ఈనాటి విజ్ఞానానికి కారకులు మీరు. మీనుండి ప్రజలు వెలుగును ఆశిస్తారు.

కవి : ఆఁ - ఆశిస్తారు, ఆనందిస్తారు, అభినందిస్తారు! కవిని కడుపు మాడ్చి చంపుతారు.

చౌదరి : పొరబాటు. మీరు ఎండమావుల నాశ్రయించుకొని, పాము పడగ నీడలలో తలదాచుకొని మీ వినాశనాన్ని మీరేతెచ్చుకొంటున్నారు. ప్రజలకొ్కవలసింది వ్రాయండి. మీసాహిత్యాన్ని ప్రజాభ్యుదయానికి వుపయోగించండి. ప్రపంచ జీవశక్తి అయిన ప్రజాబాహుళ్యానికి చేదోడు. వాదోడుగా నిలవండి. అప్పుడు ప్రజాబలమంతా మీదే. ప్రజలే మిమ్మల్ని పోషిస్తారు.

కవి : ప్రజ. దేశం. సంఘం. ఇవన్నీ పెద్ద పెద్ద వ్యర్థపదాలు. నాకు తెలుసు. వీటితో నన్ను భ్రమపెట్టకండి.

చౌదరి : సరే. మీయిష్టం! వాస్తవానికి దూరమై పోవాలనుకున్న వారితో వాదించి ప్రయోజనంలేదు. అయినా యిది సమయమూకాదు. స్థలమూ కాదు. వీలుంటే మరల కలుసుకుంటా. తప్పకుండా తమ అభిప్రాయాన్ని మార్చుకోగలరు. కానీ ఒక్కమాట. మీకవితాశక్తిని దుర్వినియోగంచేయకండి. ప్రజలకపకారం కలిగేలా వినియోగించకండి. అదిచాలు!

కవి : అంతే?

చౌదరి : ధనికుల దౌష్ట్యాలకు తాళం వేయకండి. ఇప్పటికిది చాలు. ఏనాటికైనా— (బాబు వచ్చాడు)

చౌదరి : నమస్తే.

బాబు : ఎందుకొచ్చినట్లు?

చౌదరి : తమతో సంప్రదిద్దామని.

బాబు : సంప్రదింపుల కేముంది? మీసంకల్పం ఏమిటో సాగించండి. అవకాశం దొరికింది. వినియోగించుకోండి! (అంటూ వెళుతూన్నాడు.) [చౌదరి అతన్ని అనుసరించాడు]

కవి : (తలగట్టిగా పట్టుకుని కూలబడ్డాడు.)

శోభ : (శోభ వచ్చింది. కాఫీ తెచ్చి టేబుల్ మీద పెట్టింది. కవితల ఎత్తి చూచాడు) కాఫీ త్రాగండి చల్లారిపోతూంది.

కవి : నాకక్కర్లేదు. శోభా!

శోభ : కాఫీ పడకుంటే కవిత్వంరాదేమో? అన్నట్టుజ్ఞాపకమొచ్చింది. నాక్లాసుమేటు ఒకడుండేవాడు; కప్పు కాఫీ. కారా ఖిళ్ళీ. ప్యాకెట్టు సిగరెట్లు. ఇస్తే చాలు— గడ గడా పేజీలతరబడి కవిత్వం వ్రాసేశేవాడు. అవునుగానీ. కాఫీకి కవిత్వానికి ఎందుకండీ అంత అవినాభావ సంబంధం?

కవి : శోభా - దయచేసి —

శోభా : వెళ్ళనా? మీకంత కష్టంగా వున్నప్పుడు నేనెందుకుండాలి? వెళతానుగానీ, ఆ కాఫీ త్రాగండి.

కవి: నా కక్కర్లేదు

శోభ: తల నొప్పిగావుందా?

కవి: అవును, తల బ్రద్దలైపోతోంది. దయచేసి నన్నీలా ఒంటరిగా వదిలేయి యీరోజు.

శోభ: అబ్బ! నిజంగా కాలిపోతూందే! కాఫీ త్రాగండి —

కవి: (తాగేశాడు)

శోభ: విశ్రాంతి తీసుకోండి — ఆఁ — ఫ్యాక్టరీలో ప్రమాదం జరిగింది విన్నారా?

కవి: జరిగిందట!

శోభ: మీ కిదివరకే తెలుసా?

కవి: తెలిసింది!

శోభ: పాపం! రంగడు ఏడుస్తూంటే నా గుండె బ్రద్దలైపోయింది!

కవి: అతనికి ఏలాగుంది?

శోభ: ప్రాణభయంలేదట. అయినా అతనింక బ్రతికుండి ఏంచేయను. ఆ చితికిపోయిన సంసారానికి మరింత భారం! అతనొక్కడు గడించి అంద రికీ అర్ధకడుపు అంబలైనా పోస్తుండేవాడు. ఇంక ఆ సంసారంగతి ఏంకావాలి?

కవి: ఏం కావాలి?

శోభ: ఏంకావాలి? రైల్వే ప్లాట్‌ఫారంమీద అడుక్కుతినాలి! అంతే గాక ఇంకేముంది? రెక్కల కష్టం పడేవాళ్ళగతి ఇంకేమౌతుంది? శరీరం బాగున్నవరకే తిండి! చెమటోడ్చి, కండలు కరిగిపోసి, కష్టంచేస్తే గంజినీళ్ళ ప్రాప్తి! లేకుంటే అదీలేదు. ఆ సంసారం ఏంకావాలి? మీరు కవులు! ఒక్క సారి వూహించుకోగలరా? వ్రాయగలరా?

కవి: నువ్వు వాళ్ళను చూచి జాలిపడుతున్నావా?

శోభ: ఏం? నేను మనిషినికానూ? నాకు హృదయం లేదనుకున్నారా?

కవి: అయితే మీ అన్నయ్య?

శోభ: ఏమన్నారు ?

కవి: ఏమన్నాను ? నాకు మతిపోతూంది - పోయింది. నేనేంమాట్లాడుతున్నానో నేనెరుగను. ఈరోజు ఒక్క గంటగా నాలో ఏదో బాధ! నాకే తెలియని బాధ. ఎందుకో చెలరేగింది!

శోభ: అలా చల్లగాలికి వెళ్లొద్దాం. వస్తారా ?

కవి: కారులోనా ?

శోభ: నడిచే వెళదాం.

కవి: నేను రాను.

శోభ: కార్లో వెళదాం.

కవి: నేను రాను.

శోభ: అవును. మీరెందుకొస్తారు ? ఎప్పుడూ అలవాటులేందే!

కవి: అవును. నేను కూపస్థ మండూకాన్ని.

శోభ: ఊఁ తర్వాత ?

కవి: నేను చీకటికొటులో కూర్చొని ప్రపంచమంటే ఏమో ఎరుగని అజ్ఞానిని.

శోభ: నేనన్నానా ?

కవి: నువ్వనాలా, అందరిచేతా అనిపిస్తావు!

శోభ: ఎవరిచేత ?

కవి: ఎవరిచేత ? నీకు తెలీదూ ? చౌదరితో నన్నుగూర్చి ఏమిటేమిటో చెప్పలేదూ నువ్వు ?

శోభ: ఏమని చెప్పాను ?

కవి: నేను అజ్ఞానినని. ప్రపంచజ్ఞానం లేనివాణ్ణి—

శోభ: చెప్పాను.

కవి: నిన్నెవరు చెప్పమన్నారు ? నువ్వేలా చెప్పావు ?

శోభ : దానికి మీ అనుజ్ఞకావాలేం? నేను మీ భార్యనుకాను మీ అదు పాజ్ఞల్లో వుంటానికి.

కవి : అవును, నువ్వు యీ యింటి యజమానురాలివి? నీవు ధనికుల యింటి బిడ్డవు. నేను మీ యింట్లో తిండికి పడివున్న ఒక దౌర్భాగ్యుడిని. నువ్వు నన్ను పోషిస్తున్నావు; నీకు నన్ను గురించి ఏమన్నా ఎవరితోనన్నా చెప్పటానికి అధికారముంది! అంతేనా?

శోభ : [ఈ మాటలు విన్నకొద్దీ శోభకు దుఃఖం. కోపం అధికమైంది కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగాయి. ఏమేమో చెప్పాలనుకొంది. కాని చెప్పలేకపోయింది. చివరికి తనకే తెలియక 'అవును' అని మాత్రం అనగలిగింది నిష్ఠూరంగా]

కవి : అవును; నేనంటే నీకెందుకు లక్ష్యముండాలి? నేను బికార్ని. నువ్వు లక్షాధికారివి. నేను నీ కాలిక్రింద పడే పురుగుతో సమానం! కనుకనే బల్లలు తుడిచే రంగడి దగ్గిరకూడా నన్ను విమర్శించావు.

శోభ : నేనా?

కవి : అవును, నువ్వే! నాపాటలు పాటలు కావనీ, నాకవిత్వం కవిత్వం కాదనీ, నా వ్రాతలన్నీ చెత్తనీ —

శోభ : (ఒక్కసారిగా దుఃఖంపొంగి వచ్చింది, సోఫాలో కూల బడింది.)

కవి : (కొంచెం కలవరపడ్డాడు) నాకు మతిపోయింది. నేనేం మాట్లాడుతున్నానో నాకు తెలీదు. రెండు సంవత్సరాలయింది నేను మాట్లాడి. మరల యీ రోజు మాట్లాడుతూన్నా..............ఎందుకేడుస్తావ్?

శోభ : (చటుక్కున లేచింది) ఏడవటం లేదు. నేను ధనికుల ఇంటి బిడ్డను! నేను యీ యింటి యజమానురాలిని! మీరు నాయింట్లోపడి వున్న ఒక దౌర్భాగ్యులు! అనండి. అనండి! కొద్ది కాలానికైనా శోభ అంటే మీ కర్థం కాకపోదు (వెళ్తూంది)

కవి : శోభా!

(తెరలో)

బాబు : ఖచ్చితంగా చెపుతున్నాను. ఈలాంటివాళ్ళు లక్షమంది. మహా మహా ఎం. ఏ. లు, బి. ఏ. లు కావలా కాస్తున్నారు వాకిట్లో! నువ్వెంత. నీ కూలీలెంత? నిన్నూ నీ కూలీల్నీ నేననుకుంటే ఒక్క నిమిషంలో నాశనం చేయగలను తెలిసిందా? హక్కులు! ఎవడబ్బసొమ్ము? నీ తాత గడించి పెట్టాడా?

చౌదరి : మాటలు జాగ్రత్తగా రానీ—

బాబు : గెట్ అవుట్. ఫస్టు ఆఫ్ ఆల్ యు గెట్ అవుట్!

[కవి బుర్ర యీ సంభాషణతో మరీ తిరిగిపోయింది. వెళ్తూన్న శోభ యీ కేకలు విని ఆగింది.]

శోభ : (మెల్లగా కవిని సమీపిస్తూ) ఏమిటా కేకలు? ఎవరిమీద?

కవి : చౌదరిమీద.

శోభ : ఎందుకూ?

కవి : రాయబారం వచ్చినందుకు! కూలీలు నష్టపరిహారం కావాలన్నారట వీరయ్యకు. ఫ్యాక్టరీరూల్సు ప్రకారం ఇవ్వాల్సింది యివ్వమని చౌదరి రాయబారం వచ్చాడు. మెడ గెంటింపులు తీసుకుపోతున్నాడు!

శోభ : ....

(బాబు ఉగ్రుడై వచ్చాడు.)

బాబు : Damn these beggars! nothinq doing — అక్షరం మార్చను! ఏం చేస్తారో చేయనీ!

కవి : రాయబార మేమైంది?

బాబు. రాయబారం లేదు, ఏమీలేదు. మదించిపోయారు వెధవలు! నాలుగు రోజులు మాడితేగాని దారికి రారు. రఘూ ప్రెస్ కో స్టేట్ మెంట్ వ్రాసిపెట్టు.

కవి : స్టేట్ మెంటా? ఏమని?

శోభ : అన్నయ్యా ! మరొక్కసారి ఆలోచించు.

బాబు : ఆలోచించేదేమీ లేదు. బాగా ఆలోచించాం ! ఇక మనం చేయగల దేమీ లేదు !

శోభ : ఏమీలేదూ ?

బాబు : ఏమీలేదు. లేదని చెప్పేశానుకూడా !

శోభ : అయితే వాళ్ళు చేయగలిగింది చాలావుంది !

బాబు : చేయనీ ! ఏం చేస్తారో చేయనీ ! ఏం సాధిస్తారో సాధించనీ ! నన్ను బెదిరిస్తారా ? చేయనీ !

శోభ : అనుకున్నవన్నీ సాధించగల రన్నయ్యా ! వాళ్ళు ఒకటయితే — మనం చేయగల దేమీలేదు. మన బ్రతుకు వారి కష్టంమీద ఆధారపడింది. మనం పని చేయలేం. తిని కూర్చోగలం. అంతే :

బాబు : శోభా ! ముయ్ నోరు !

శోభ : అన్నయ్యా. నా మాటవిను. బీదాబిక్కని కనికరించక ఇంకెవర్ని కనికరిస్తావు ? ఒక్కసారి ఒక్కకలెక్టరుకో గవర్నరుకో చేసేటీపార్టీ అంత వుండదే వారు కోరేది ! వాళ్ళేంచేస్తారు ! పాపం ! ఆ సంసారమంతా ఆ ఒక్క జీవిమీద ఆధారపడింది. వాడు, వాడి బిడ్డలు నీకెంత శక్తిని ధార పోశారు ? నీకెంత లాభాలు సంపాయించి పెట్టారు ? నీది కేవలం జీవంలేని డబ్బు మాత్రమే ! వాళ్ళు జీవశక్తి ! ప్రాణరక్తాన్ని ధారపోశారు. అతను నీ సేవలో అరిగిపోయాడు. కూలిపోయాడు ! ఇప్పుడు వాళ్ళేమవుతారు ?

బాబు : వాడు చస్తే ఏమవుతారు ?

శోభ : నువ్వూ నేను చస్తే —

బాబు : షటప్ — (ఈ మాటతోపాటు చెయ్యికూడా కదిలింది. కాని ఆగింది.)

శోభ : కొట్టలేక పొయ్యావేం ?

బాబు : (ఆ కోపమంతా బల్లమీద చూపుతూ) ఇదిగో -తక్షణం స్టేట్ మెంటు వ్రాసిపెట్టు. ఈ వెధవలు ఏం చేస్తారో చూస్తా. ఫ్యాక్టరీ మెషిన్ల లోపం ఏమీలేదు, తనిఖీ చేయించాం. వాడు త్రాగివచ్చి ఒళ్ళు తెలీకుండా ప్రమాదం తెచ్చుకున్నాడు. నష్టపరిహారం కట్టివ్వాల్సిన బాధ్యత యజమాని కేమాత్రం లేదు. చౌదరి పార్టీబలం చేకూర్చుకొనేందుకు యీ అవకాశాన్ని బాగా వుపయోగించుకొంటున్నాడు. మనకూ—వాళ్ళకూ జరిగిన రాయబార విషయంకూడా వ్రాయి తక్షణం వ్రాసిపెట్టు. పేపరుకు పంపాలి.

శోభ ; బాగా యోచనచేసే వ్రాయండి తొందరేంలేదు.

బాబు : శోభా - నువ్వెళ్లు! ఎప్పుడు వ్రాసిస్తావు రఘూ ?

కవి : నాకీ రోజేం బాగులేదు వీలైనంత త్వరలో వ్రాసిస్తాను.

బాబు : తపాలు వేళకు పూర్తిచేయటానికి చూడు. (వెళ్ళాడు)

శోభ : ఏం ? వ్రాస్తారా ?

కవి : ఏమిటి ?

శోభ : స్టేట్ మెంట్.

కవి : ఏమని ?

శోభ ; తప్పంతా బీదవారిదేనని ?

కవి ; ఏమో నేనేమీ వినలేదు ! కాదు, నాకేదీ వినపడలేదు !

శోభ : మీకు వినపడలేదూ ?

కవి ! లేదు ఉండుశోభా ! ఇప్పుడే వస్తా. (వెళ్ళాడు)

దాసు : (వస్తూ) సరస్వతీ నమస్తుభ్యం, వరదే కామరూపిణీ ! కావ్యారంభం కరిష్యామి. సిద్ధిర్భవతు మేసదా !

శోభ : ఏమిటి దాసూ, అలా మంత్రాలు చదువుతున్నావు ?

దాసు ! కూర్చో తల్లీ, కూర్చో, నీకు కథలుచెప్పి చాలాకాలమైంది, చిన్నతనంలో 'తాతా తాతా' అంటూ కథలు చెప్పమని చంపుకుతినేదానివి. ఇప్పుడు పెద్దదానివైనావు కదూ ?

శోభ : లేదులే దాసూ ? నాకూ ఏమీ తోచటంలేదు. ఏదీ ఒక కథ చెప్పవూ ?

దాసు : చెప్తానులే తల్లీ ! కథలకేం ? కావాల్సినన్ని ! రాత్రి నాకొక కల వచ్చింది. కలలో సరస్వతి అగుపించి. 'కుమారా ! ఒక కావ్యంవ్రాసి నాపాదాలలో పడవేయకూడదా ?' అంది ! నేను 'అమ్మా ! నేనుఏమీ తెలియనివాణ్ణి. మూఢుణ్ణి. కాటికి కాళ్ళు చాచుకున్న నేనేం కావ్యం వ్రాయగలను ?' అన్నాను. అప్పుడామె 'భక్తుడా ! భయపడకు. యీకాలంలో నీలాంటి వాళ్ళందరూ కావ్య కర్తలౌతున్నారు. కవి కావటానికి చిన్న రహస్యం చెపుతానువిను' అని ఒక రహస్యం చెప్పింది. అమాంతం నేను కవినైపోయాను ! నాకు కవిత్వం వచ్చేస్తూంది - విను —

ఉ॥ రంగులు దిద్ది కమ్మని పరాగము చల్లి మరంద బిందువుల్
పొంగులువారజేసి నునుబుగ్గల రేఖలతీర్చి వాసనల్
కొంగునబోసి శిల్పకళ కూర్చినవన్నెల పూలబాలికల్
క్రుంగి, కృశించి ధూళిపడి కాయిడ ఎట్లు సహింపనేర్తువో !

శోభ : దాసూ ! నువ్వు వ్రాసిందేనా యీ పద్యం ? ఎక్కడో చదివినట్లు జ్ఞాపకం.

దాసు : ఏం. నేను వ్రాసిందే కావాలనేం ? పిచ్చితల్లీ ! ఇంకొకరి పుస్తకం నుంచి కాపేసి నాదనేవారూ, అమాంతం పుస్తకం పుస్తకం కొట్టేసి తనపేరిట అచ్చువేయించుకొని కవులనిపించుకునేవారూ వున్నారు ! అందులో నేనూ ఒకణ్ణి ! నేనూ కవినే !

శోభ : దాసూ ! అలాటి నీచులుకూడా వున్నారంటావా ?

దాసు : తిట్టకు తల్లీ తిట్టకు ! నీ అన్నయ్యను నీవే తిడుతున్నావు !

శోభ : నా అన్నయ్యను తిట్టడమేమిటి దాసూ ?

దాసు : పిచ్చితల్లీ ! వట్టి అమాయకురాలివి, అచ్చం తల్లిపోలిక ! ఇంట్లో జరుగుతూన్నది ఏమిటోకూడా తెలుసుకోలేని పిచ్చితల్లివి ! ఆ కవీ అలాంటి

వాడే! తన పుస్తకాలు ఏమౌతున్నాయో తనకక్కర్లేదు. అందుకే అవి అలా పేరుమారి అచ్చుపడినవి.

శోభ : ఏమిటి దాసూ నువ్వన్నది ?

దాసు : దాసు దాపరికం అంటే ఏమిటో ఎరుగడు. అందుచేత అనుకున్నది అనుకున్నట్లు అడిగేస్తాడు. మరేం అనుకోకేం ? బాబు యిలా చేస్తాడని నేనూ అనుకోలేదు. కవిగారి పుస్తకాలు తనపేరిట అచ్చువేయించుకుంటాడని కలగన్నామా ?

శోభ : దాసూ! వృధాగా అన్నయ్యను తూలనాడుతున్నావు. వ్యాసాలు, వుపన్యాసాలు వ్రాయించుకుంటున్నాడని యింత నీచమైన పనికూడా చేస్తాడంటావా ?

దాసు : సరేలే తల్లీ - నీకెందుకు కోపం ? నాది సత్యమైతే రుజువుచేసుకుంటాగా! ఇన్నాళ్ళకు నీవు యీ ముసలి దాసుని నమ్మనంటున్నావు. మంచిదే! (వెళ్ళాడు)

శోభ : (ఇటటు పచారు చేస్తూంది)

రంగడు : (వచ్చాడు)

శోభ : రంగా ఏమిలావచ్చావు ?

రంగడు : మీదగ్గిరికే ?

శోభ : నాన్నకెలావుంది ?

రంగడు : అలాగే వుందండి!

శోభ : ఎక్కడనుంచి నువ్వు రావటం ?

రంగడు : ఇంటి దగ్గర్నుంచేనండి,

శోభ : కవిగారు రాలేదూ అక్కడికి ?

రంగడు : రాలేదండి.

శోభ : నీకు దారిలోకూడా కనుపించలేదూ ?

రంగడు : లేదండి.

శోభ : చౌదరిబాబుకూడ రాలేదుకదూ ?

రంగడు : అవునండి.

శోభ : ఏంపనిగా వచ్చావు ? నాన్నను వదిలెందుకొచ్చావు ?

రంగడు : మీతోచెప్పి, జీతంతీసుకెళ్దామని వచ్చాను. బాబుగారులేరాండి!

శోభ ; లేరు........రంగా ! ఇదిగో—

రంగడు : పదాండి ? ఇంకా రెండివ్వాలి.

శోభ : ఇది జీతంకాదు రంగా ! వుంచుకో—అయితె పనిమానేస్తావా?

రంగడు : మానేయాలండి. నాన్నదగ్గరుండొద్దాండి ఒకరు ?

శోభ : అవును నువ్వెళ్ళు; నాన్నను జాగ్రత్త. రంగా ! డబ్బు అవసరమైతే నన్ను కలుసుకో ఏం ?

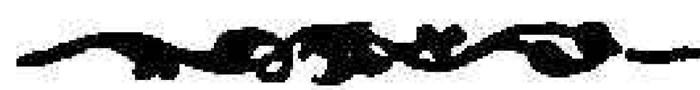
రంగడు : అలాగేనండి.

శోభ : సరేవెళ్ళు; నాన్న నీకోసం చూస్తూంటాడు.

రంగడు : ఎళ్ళొస్తానండి (కాని వెళ్ళలేక ఏడుస్తున్నాడు; శోభ అతన్ని దగ్గరకు తీసుకొని)

శోభ : వూర్కో రంగా ! ఎందుకేడుస్తావ్ ! అప్పుడప్పుడు నేనొచ్చి చూస్తూంటాగానిన్ను, వెళ్ళు.

రంగడు : (వెళ్ళలేక వెళ్ళాడు)

3

[వీరయ్య పూరిగుడిసె; కుక్కి నులకమంచంమీద వీరయ్య చెయ్యికి కట్టుకట్టుకొని పడుకొని వున్నాడు. కొండయ్య ఇటటు తిరుగుతున్నాడు చుట్టచుట్టుకొంటూ. రంగడు వీరయ్య మంచం ప్రక్కన విలుచొని వున్నాడు. ఒక్కక్షణం విశ్శబ్దం — ఇంతవరకూ ఊరుకున్న రంగడు వున్నట్లుండి భోరుమని ఏడుస్తున్నాడు.]

కొండయ్య : ఏంట్రా అది ?

రంగడు : నువ్వా మెసిన్ల జోలికెందుకెళ్ళాల్నాన్నా ! (ఏడుపుతో కలిసి వచ్చినవీమాటలు.)

కొండయ్య : ఊఁ కావాలని సెయ్యేట్టాడ్రా, మెసిన్లో, తెగిపోవాలని ! మారాజుల దయగదంట్రా యిదంతా ? ఎంతసేపూ బండశాకిరీ సేయించుకొని లాబాలు లెక్కేట్టుకోటంతో సరి గానీ, మెసిన్ల మంచీ సెబ్బరతో ఆళ్ళకేంపని? నాకు తెలుసు — ఎప్పుడో యీ పెమాదం జరుగుతుందని.

వీరయ్య : సౌదరిబాబు ఎక్కడరా ?

కొండయ్య : ఆ మారాజుకాడికెళ్ళారు మాటాట్టానికి. ఈయన ఎర్రిగాసి, మారాజు లింటారా మనగోడు ? అచ్చరం ఇంటాడనా ? నా కేం నమ్మకం లా !

వీరయ్య : ఈరోజుకు శిట్టెడు నూకల్లేవురా యింటో !

కొండయ్య : లేకుంటేయేం ? ఆ మారాజుసురికి అందరం యేకంగా నత్తాం! సంతోసిత్తాడు. అంద రిళ్ళకాడా అట్టాగేవుంది. ఈరోజేగా జీతాల్రోజు, పెప్తోకొట్టినా పైసావుండదొక్కడికాడా !

వీరయ్య : ఎల్లిఆ నాలుకాక్కాసులు పట్టుకొచ్చుకోండిరా !

కొండయ్య : అగు! బలే శెప్పావుగానీ! ఇదేదో అటోయిటో తేలిపోవాలి. అందాకా జీతాలక్కర్లా నాతాలక్కర్లా !

వీరయ్య : మారాజులతో మనకెందుకొచ్చిందిరా ? ఆళ్లేంసేసినా సాగుతుంది. మనం మాడిసావాల్సిందే ? నామూలాన మీరందరూ కట్టపట్టం దేనికి? సెప్పు ! కొండయ్యా ! నామాట యిని ఎల్లండి. ఆరూక త్తెచ్చుకొని పిల్లలకంత అంబలి పోయండిరా ! నా వుసురికి పిల్లాజిల్లా అల్లాట్టందేనికి ?

కొండయ్య : ఊరో్కో మాఁవా ! నీకు తెలవనూతెలవదు. సెప్తే యిననూ యినవు ! సౌదరయ్యగారికి తెలవందా ? ఆయనన్నీ సూసుకుంటారు. ఆయనెట్టా సెప్తే అట్టా శేత్తాం....రూల్సు పెకారం యియ్యాల్సినదాన్నే ఎగ్గొట్టాలని సూత్తుండాదే ఆ మారాజు—

రంగడు : అయ్యా ! ఇదుగో పదిరూపాయలు.

వీరయ్య : పదిరూపాయలే !

కొండయ్య : నీజీత మంట్రా ?

రంగడు : కాదు మాఁవా !

కొండయ్య : మరి ?

రంగడు : మరి - సోబమ్మ సాలామంచిది మాఁవా ! (యీమాటకు ముందే శోభ వచ్చింది. యీమాట విని చటుక్కున బయటికి వెళ్ళింది. ఎవ్వరూ చూడలేదు శోభను)

కొండయ్య : ఆఁ ! అదే మంచిలెద్దూ. గుడ్డిలో మెల్ల ! ఒరే ! మారాజుల్లో కూడ మంచోళ్ళుంటారంటె నమ్మకు !

రంగడు : లేదు మాఁవా ! నీకుతెలవదు. సోబమ్మ ఎంతో మంచామె. నాన్నను సూ్టాని కొచ్చింది. పాపం, ఎంతో కట్టమేసిందామెకు నాన్ననుసూసి, పది రూపాయలిచ్చింది మాఁవా !

కొండయ్య : ఇచ్చిందీ ? శించి ఆడనే యిసిరికొట్టక పోయినా ! ఎదవయచ్చిందట యిచ్చింది ! నాతో శెప్పకయీకబుర్లన్నీ. అంత మంచిమనుసేగనకైతే తనసొంత అన్నేగద. సెప్పి ఒప్పించ లేకపోయింది ! దయంట దయ ! రకతంతోపాటు తాగేసి, లచ్చలు లచ్చలు మూలుగుతుంటే, పది రూపాయలిసిరేత్తారు. అదంటరా దయ ? ఆళ్ళేసే పాత సెప్పుల ఎలుందవు

యీపది రూపాయలు! ఆమెకా కార్లు, సోకులు, కోకలు, ఎక్కడనుంచి వచ్చినయంటా, మనశెమట గాకుంటే! మానుకోమనగూడదూ అయన్నీ? మానుకొని మనల్ని బతికించగూడదూ - ఇట్టాసంపకపోతే! - బిచ్చ మిత్తం దంటరా - సిగ్గులే. నేనైతే ఇసిరి గొట్టే వాడినాబిచ్చాన్ని! దయంట దయ! ఇయన్నీ మనల్నిబోల్తా గొట్టించటానికేసే ఏసకాలు! నాయప్పెకారం ఇయ్యాల్సింది యీకుండా ఎగేసి, దానాలు శేస్తారు, దానాలు!

(యీ మాటలంటూండగా ఇంత వరకూ వింటూ బయటవున్న శోభ వచ్చింది)

శోభ : ఆపు!

రంగడు : అమ్మగారు!

వీరయ్య : అమ్మగారే!!

కొండయ్య : అ—మ్మ—గా—రు!!!

(ఒక్క-క్షణం నిశ్శబ్దం)

(శోభ ముఖంలో ఒకవింత కాంతి వుందిప్పుడు. క్రొత్త అందం అగుపిస్తూవుంది ఆమెలో. కాని నిలచోలేకుంది. మూర్ఛవచ్చి పడిపోయే మనిషిలావుంది ఒక్క-క్షణకాలం. ఆతరువాత తెప్పరిల్లింది. కళ్ళకొసలలో రెండు కన్నీటి బొట్లు నిలచివున్నవి.)

శోభ : రంగా! ఆరూపాయలిలా యీ!

రంగడు : (ఇచ్చాడు)

శోభ : ఇదిగో—తీసుకో—(కొండయ్య కిస్తూంది)

కొండయ్య : (జంకుతున్నాడు)

శోభ : తీసుకో—పరవాలేదు; నేనునీకు దానం ఇవ్వటంలేదు; కనికరించీ యివ్వటంలేదు. తీసుకో—

వీర : మన్నించండమ్మా! తెలివిమాలిన ఎదవ—ఏదోకూశాడు,

శోభ : (వినిపించుకోలేదు) తీసుకోబాబు! ఇదిమీకష్టార్జితం, మీసొమ్ము. నాదికాదు. నిజం పలికావు; నీమాటల్లో నాకుదివ్యప్రబోధం అందిచ్చావు. నీలో

దేవుడు మాట్లాడినాడు. నన్నుగురించి యింతవిశదంగా నాకెప్పుడూ తెలియదు. ఇంతవరకూ నేనెంతో మంచివాన్ననే భావిస్తున్నాను, గర్విస్తున్నానుకూడా ! కాని మంచితనమంటే ఏమిటో నేర్పావునువ్వు. నేనుమీకు దానంచెయ్యటంలేదు: మీసొమ్ము మీకు చేరుస్తున్నా. అంతే !

(కొండయ్య ఒక ప్రతిమలా ఆ రూపాయలందుకున్నాడు)

నువ్వన్నట్లు యీషోకులు. యీకార్లు, యీ భోగాలేనన్ను దోపిడికి తరుముతున్నాయి. వీటినాశించే మిమ్మల్ని మేముపీడించటం. వీటిని నీసందేశానుసారం యీక్షణమే త్యజిస్తా !

[అందరి కళ్ళల్లో నీళ్లు తిరిగినవి. కొండయ్యకుకూడా. శోభకళ్ళల్లోనిలిచివున్న ఆ రెండు కన్నీటిబొట్లు నేలరాలిపోయినవి. వెళ్ళటానికిటుతిరిగింది శోభ. వీరయ్య అగుపించాడు. అతని దగ్గరకెళ్ళి ఎంతో ఆప్యాయంగా ఆ విరిగిన చెయ్యి నిమిరింది. వీరయ్య వివశుడయ్యాడు... శోభ వెళ్తూ]

శోభ : కవిగారొచ్చారా ?

కొండయ్య : రాలేదండి.

శోభ : చౌదరిబాబు ?

రంగడు : ఆయనకూడా రాలేదు.

కొండయ్య : దాసు తమకోసం వచ్చెళ్ళాడమ్మా !

శోభ : వచ్చి వెళ్ళాడా ? కవిగారొస్తే వెంటనే యింటికి రమ్మను; చాల అవసరమైన పనుంది. తప్పకుండా రమ్మన్నానని చెప్పు (వెళ్ళింది.)

వీరయ్య : సుట్టూపట్టూసూసి మాట్టాడొద్దంటరా ఎవవా ! నోటికొచ్చినట్టు కూయటమేనా ?

కొండయ్య : ఊఁ ఏం మునిగిపోలా !

వీరయ్య : మునిగిపోలా (చాలాకోపం వచ్చింది. తన్నేవాడిలా లేచి చెయ్యెత్తబోయాడు. బాధవల్ల పడుకున్నాడు)—

రంగడు : నే సెపితే ఇన్నావా మాఁవా ? సూశావా ఎంత మంచామో ?

కొండయ్య : ఏమోలే, ఎవరు సూశారు!

వీరయ్య : ఎదవ! ఒట్టిబండ యెదవని!

కొండయ్య! ఒరే, జాగర్తగా సూత్తాండు—ఇప్పుదేవస్తా—

(కొండయ్య వెళ్ళాడు)

(చౌదరి, అతనివెంట కవి వచ్చారు)

రంగడు : నాన్నా! కవిగారొచ్చారు!

వీరయ్య : కవిగారే! దయశెయ్యండిబాబు! దయశెయ్యండి (నమస్కారం చేయటానికి చెయ్యెత్తుతాడు, ఒక్కచేయే వస్తుంది. తనకింకొకచెయ్యి పోయింది; అప్పుడే జ్ఞాపకంవచ్చినట్లు పసిపిల్లవానిలా ఏడుస్తాడు) దండం పెట్టటానికైనా చెయ్యి లేకుండా పోయింది బాబయ్యా!

(కవి వీరయ్యమంచం దగ్గర నిలబడ్డాడు వూర్కేచూస్తూ)

వీరయ్య : అరే! రంగా - ఆమంచం అట్టావాలవరా! మాకూలోళ్ళ కట్టాలెంత బాగా రాశారండీ తమరు! మామీద దయసూపే వాళ్ళు మీరొక్కరే బాబు. సల్లని ఏళప్పుడు తల్సు కొంటూంటాం మిమ్మల్ని. మీరెంత రాత్తే మాత్రం ఏం? మాగతింతగానే వుందీనాటివరకు. మారాజుల మనుసు మారదు మారంగడు మీపాటలన్నీ ఎంతో బాగా పాడతాడు; ఆపాటలంటే మాపాణం మాపల్లె పల్లెకు. ఒరే రంగా పాడివిపించరా?

రంగడు : ఆపాటలన్నీ ఈరివికావు నాన్నా.

వీరయ్య : మనపాటలు రాసిన కవిగారు కాదంటరా? కవి (కళ్ళల్లో నీళ్ళుతిరిగాయి, మంచంలో కూలబడ్డాడు. 'పట్టుకోండి నాయాళ్ళు; పారిపోతున్నారు' అనికేక కొండయ్య నెత్తిమీద దెబ్బతో నెత్తురుకారుతుంటూ వచ్చాడు)

కొండయ్య : పారిపొయ్యారు ఎదవలు; ఎదట బడుంటే బుర్రరామకీర్తన పాడించే వోణ్ణి.

చౌదరి : కొండయ్యా! ఏమిటది?

కొండయ్య : దొంగపోటు పొడవటానికొచ్చారు మొనగాళ్లు. నిలిసుంటే తెలిసేది కొండయ్య తడాఖా.

చౌదరి : రంగా ! నీళ్ళు పట్టుకురా ! (పంచ చించి కట్టు కట్టి, మిగిలిన పంచ తడిపి ముఖం తుడుస్తున్నాడు)

వీరయ్య : ఎవర్రా పెద్దోడా ! ఆమొనగాళ్ళు? సాటు మాటుంచి సాదించే వస్తాదులు !

చౌదరి : ఇం కెవళ్ళున్నారు ? బాబుగారి బంట్లు. కలవాళ్ళు బీదలను సాధించే చివరి ఉపాయం యిదే. ఇంకా మనలోనూ కొందరున్నారు. కనుకనే మనగతిలా వుంది !

కొండయ్య : ఏం సాదిస్తారులే బాబూ !....అయితే ఏమైనట్టు బాబూ ఎళ్ళిన పని ?

చౌదరి : ఏమీ కాలేదు.

కొండయ్య : ఎందుకవుతుంది ? నాకుతెలుసు ! నేనప్పుడే అన్నా. ఇట్టా బీదోళ్ళ కడుపులు కొడితేకదా బాబులు మారాజులయ్యేది. ఆయ నెందుకొప్పుకుంటాడు ? ఇన్నావా మామా ? ఏమీ కాలేదంట ! నే సెప్తే యిన్నా ?

వీరయ్య : ఇనకపోతే మనం ఏం జేత్తాంరా ? ఆళ్ళ దయ !

కొండయ్య : ఇనరు ! ఎందుకింటారు ? మనం ఇట్టున్నంతకాలం ఇనరు. దయాలేదు గియాలేదు ! ఆళ్ళ దయ మనకక్కర్లేదసలు !

వీరయ్య : అక్కర్లేకుండా ఏం జేత్తావేం ? మనం లేకుంటే ఆళ్ళకు సాగుతుంది కాని——

కొండయ్య : ఆఁ........సాగుతుంది ! సాగకేం ? అట్టనుకునే మనం య్యాకాడి కొచ్చింది. కష్టపడేవాళ్ళం మనం లేకుంటే కార్లలో తిరిగే వాళ్ళేమౌతారు ? ఒక్కరోజు వాళ్లొంచి పని చేసుకోగలరూ ? సాగుతుందట ! ఎర్రిముఖాల్లా కాళ్ళ బేరానికెళ్తే యిసిరి కొడతారు. ఎప్పుడూ మనగతింతే !

వీరయ్య : నువ్వూరుకో పెద్దోడా ! నీకు తెలవదు. మంచీ శెడ్డా తెలియకుండా మాట్లాడవాక.

కొండయ్య : వూరుకో. ఏంటి మామా వూర్కో ? కడుపు రగిలిపోతా వుంటే ? ఎన్నిరోజులు పడిచస్తామిట్టా ! బతికినన్ని రోజులూ యీ బండశాకి రేనా ? మండే కడుపేనా ? ఒక్కసారన్నా సెప్పు ఆయన మనకు మంచి పేసింది ? మంచిసేయకపోతే పోయింది. మంచిగా నన్నా మాట్టాడింది. దరలు యిపరీతంగా పెరిగిపోయి సత్తావుంటే కూలి ఒక్క కాసన్నా ఎక్కువ చేశాడూ ఆ మారాజు ? ఇదిగో అదిగో అంటూ నెట్టేశాడా యిన్ని రోజులు ? ఇప్పుడేమంటే, యుద్ధమై పోయిందంటాడూ ? నూకలు దొరక్క సత్తావుంటే పుట్లు పుట్లు పెట్టుకొని దొడ్డిదారిని దొంగతనంగా అమ్ముకున్నాడే. ఒక్క గిం జన్నా యిదిల్చాడా మనకు ? సగం కడుపుకైనా తినీ తినక పెళ్ళాం బిడ్డలు యిన్నిటికి తలొగ్గి బండశాకిరీ శేత్తుంటే యీరోజేం చేశాడు ? ఇక సరిపడదులే మాంవా ! నీకు తెలవదు.

పీరయ్య : అఁ: సరిపడకేం జేస్తాంరా ఎర్రెదవ !

కొండయ్య : బతకలేకపోలేం ! రెక్కలు సల్లంగుండాలెగానీ బొక్కెగ్గు కూటికెక్కడా కరువుండదులే! నీకు సెయ్యిరిగిపోయి రకతం ఎల్లవలై పోయి పడుండావని ఎల్లి మొరెట్టుకుంటే మాట్టాడినంతసేపూ తప్పెవరిదని దబాయిం చాడు కాని ఆమారాజు 'అయ్యోపాపం' అన్నాడూ? మనిషిసత్తావుంటే తప్పెవరి దంట తప్పెవరిది ?

కవి. తప్పు మీదేనట!

కొండయ్య : ఎవరు శెప్పింది?

కవి : ఆయనే ! మీరు తాగివచ్చి ప్రమాదం తెచ్చుకున్నారట:

కొండయ్య : అన్నాడూ !

పీరయ్య : అదొకటా బాబూ, మా పేదబతుక్కి ?

కొండయ్య : అన్నాడాంట ? నాతో అనమను శెపుతా. తాగినారంట! తానూ తాగింది. బాందీసీసాలు నేనుసూడలా ? తప్పుమాదేనంట. ఆయాక్సిల్ అరిగి పోయిందని ఆయన కెన్నాళ్ళనుంచి శెపుతున్నామో అడగండి! యినిపించు కున్నాడా? నెత్తిన నోరెట్టుకుని శెప్పానే! పెమాదం జరిగితే మాతప్పా?

కవి : నిజంగానా? నువ్వునిజమే చెప్పుతున్నావా?

కొండయ్య : అడగండి. నాయెదట గనక ఆమాటనుంటే శెప్పేవాడిని. ఎగెయ్యటానికిదొక దారి ఆలోశించుకొన్నట్టుంది. సూశావా? యింకామూసుకుని పడుంటావా? తేలిపోయిందింకేం? మనం సేయతగిందేమో శేసిసూత్తాం. అంతే. (కవి రాతిబొమ్మలా కూర్చున్నాడు)

వీరయ్య : కవిగారూ? మీకన్నా తెలియదా మాపేదోళ్ళ బతుకు. మీరన్నా శెప్పకూడదా నాయం!

చౌదరి : న్యాయం! ఎక్కడుందోయ్ న్యాయం. అసలు న్యాయ మనేదే ప్రపంచంలో వుంటే కవులందరూ యిలా ఎందుకు మాడిచావాలి? కవి మనతరపున మాట్లాడాలీ? మీకష్టసుఖాలు వ్రాయాలీ? ఒక్కరోజు పోషించ గలరా కవిని! పూటకూటికి తిన్నగాలేని మీరేంచేయగలరోయ్ కవికి? భోజునిలా భోజనం పెట్టగలరా? రాయలలా రత్నాలు కురిపించ గలరా?

వీరయ్య : కడుపులో పేగులతో గూడా మాడిసచ్చేవాళ్ళం మేమేంసేయ గేలం బాబు?

కొండయ్య : కలవాళ్ళదేనా పపంచమంతా?

వీరయ్య : బీదోళ్ళను దయసూశే వాళ్ళేలేరా బాబు?

చౌదరి : అవును. బాబు అయన్ని పోషిస్తున్నారు. చితికి పోయిన అయన్ని వుద్ధరించి ఆయన కవిత్వాన్ని పాలుపోసిపెంచి ఆ కవితా పుష్పాలను స్వార్థ రహితంగా ప్రపంచంమీద వెదజల్లుతున్నారు. ఆంధ్ర సాహిత్యానికి అమోఘంగా సేవచేస్తున్నారు. మీరేంచేయ గలరు? మీలాగ పూరిగుడిసెల్లో మ్రగ్గనివ్వగలరు! మీలా వస్తులు పరుండ బెట్టగలరు! హుఁ. అసలు మీచ్వెమటకంపుకు కవిత్వంకూడానా? (కవితలెత్తిచూచాడు) ....మీకుకాదు? యీ కూలి కుంకలకుచెపుతున్నా కవికి ప్రపంచంతో సంబంధంలేదు, కవిది కేవలం వూహా సామ్రాజ్యం, ఆవూహా సామ్రాజ్యంలో కలలు. ఆకలల్లో ప్రేమగీతాలు, ఆప్రేమగీతాల్లో 'ఓం సత్యం, శివం, సుందరం!'

కవి : చౌదరీ—

చౌదరి : కోపం వచ్చిందా ?. అంతా అగమ్య గోచరంగా వున్నవాళ్ళకు యింత ఆగ్రహం ఎందుకండీ! ఓ! నేను మర్యాదగా మాట్లాడటం నేర్చు కోవాలి. అయినా, యీ ప్రపంచంలో నాకింకేంమర్యాదవుంది లేండి! యీ ప్రజ యీసంఘం. దేశంతప్ప. ఈ పెద్ద పెద్ద వ్యర్థ పదాలు తప్ప నాకింకేం తెలుసు ? మీరు కవులు. ఓ! మరచాను. మీరు కవులు కారుగా ?

కవి : చౌదరీ ! నన్నెందుకు చంపుతావు ?

చౌదరి : చంపుతున్నానా ? అజ్ఞానంలో, అమాయకత్వంలో, ఆకలి మంటల్లో, అటమటిస్తూన్న ఈఅస్థిపంజరాలు మీకు కనపడుతున్నాయా? వారి రోదనలు మీకు వినపడుతున్నాయా? వీళ్ళందరూ మనుష్యులు! ఈమనుష్యులే దేశం, సంఘం, అన్నది మరవకండి! కవిగారూ! ఆలోచించండి. ఇప్పటికైనా మీకవిత్వాన్ని ఈ కష్టజీవులకొరకు వినియోగిస్తారా? లేక, ధనికుల ఆశ్రయమే స్వర్గధామ మనుకొని వారి కాముకత్వానికి చక్కిలిగింతలు పెట్టి రేకెత్తింఛే ప్రణయగీతాలు వ్రాస్తారా? నిర్ణయించుకోండి. దేశదేశాలు మారినా మనంమారం. మనసాహిత్యానికి ఆదినుంచీ ఈబానిసత్వం తప్పలేదు. అన్ని దేశాలలో కవులు ప్రజలకోసం బ్రతుకుతున్నారు. మనదేశానికే ఈదౌర్భాగ్యం కవిగారూ! ఒక్క పారి కళ్ళువిప్పి చూడండి.

కవి : చౌదరీ! (అమాంతం చౌదర్ని కౌగలించుకున్నాడు)

చౌదరి : (కంగారుపడ్డాడు. కవివీపుమీద తడుతున్నాడు)

కవి. [కళ్ళనుండి ధారగా కన్నీరు కారిపోతూంది]

ఎన్నిపవిత్ర దేవాలయాలు! ఎందరుదేవుళ్ళు! ఈనాడుచూచాను; తెలుసు కున్నాను. తరించింది నాజన్మ. చౌదరీ! నాకు పునర్జన్మను ప్రసాదించావు నన్నొక పాపకూపంనుంచి పైకిలాగావు! రక్షించావు!!

చౌదరి : కూర్చో—కూర్చో—

కవి : గంటగా నన్ను కలవరపరచిన తుపాను ఆగిపోయింది. నాలో చెలరేగినబాధ నివారింప బడింది. అబ్బ! ఈరోజు శుభదినం. గౌతముడు రాజభోగాలు పరిత్యజించిన పుణ్యదినం.

చౌదరి : విశ్రాంతి తీసుకో; సావధానంగా ఆలోచించు కర్తవ్యం

కవి : నేనెంతటి నరకంలో నివసిస్తున్నానో, ఏపాము పడగనీడలో విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నానో, కళ్ళకు కట్టింది. ఇక అక్కడుండలేను. ఒకక్షణం ఆమోసంలో, ఆనరకంలో నిలువలేను. తక్షణం—

కొండయ్య : తమర్ని ఎంటనే యింటికి రమ్మని శోబమ్మగారు శెప్పేళ్ళా రండి. తప్పకుండా రమ్మన్నారు.

కవి : శోభా! ఎందుకూ ?

కొండయ్య : చాల అవసరమైన పనుందన్నారు. దాసుకూడావచ్చి శెప్పారండి.

కవి : సరే! తుదివందనా లర్పించివస్తా!

చౌదరి : ఆగు. నువ్వనుకున్నంత సులభంకాదది,

కవి : ఏం ?

చౌదరి : పిచ్చివాడా ? యిన్నిరోజులు నిన్ను పోషించినవాడు నిన్నంత సులభంగా శత్రు సైన్యంలో చేరనిస్తాడా చూస్తూ చూస్తూ. బాబు నిన్ను పోని వ్వటం బ్రిటిష్‌వాడు స్వరాజ్యం ఇవ్వటమే.

కవి : నేను స్వతంత్రుణ్ణి!.

చౌదరి : అది ఒక్కటి మాత్రం నీవుపోగొట్టు కొన్నావన్నది ఇప్పుడు గ్రహిస్తావు. నిన్నతడు పోనివ్వడు.

కవి : ఏం జేస్తాడు ?

చౌదరి : ఏమన్నా జేస్తాడు.

కవి : ....

కొండయ్య : ఏంజేస్తాడు బాబు? చూద్దాం ఇందరముండగా ఈగ వాల నిత్తామా ఆయనమీద. మాగొంతులో పాణాలుండగా ఆయనకేం బయంలా!

కవి. తమ్ముడూ! నేనింతవరకు మీకుచేసిన ద్రోహానికి నాకు మీ ప్రాణాలిస్తారా? నాగుండెలు బ్రద్దలై పోతున్నవి. ఏదీ! ఒక్కసారి తమ్ముడూ [కౌగలించు కున్నాడు] రంగా యిలారా! పాడవోయ్. ఒకపాట పాడు (రంగడు పాడుతున్నాడు చౌదరి కూడా కలిశాడు. కొండయ్య గొణుక్కొంటున్నాడు. వీరయ్య మెల్లగాలేచి కూర్చున్నాడు పాడుతూ)

మేలుకో! మేలుకో!
పీడిత ప్రజలకు ఆశాజ్యోతి
నేడగుపించిందోయ్! నేడగుపించిందోయ్!
ఎండినగుండెలు మండేకడుపులు
ఏకమైతే ఎదురు తిరిగితే
లోకాలన్నీ వూగిపోవా!
శోకాలన్నీ ఆగిపోవా! మేలుకో॥

అదిగోనోయ్! అదిగోనోయ్!
తూరుపుకొండలు జేవురించినవి!
నరసింహాలై వురకండోయ్!
పరశురాములై పోరండోయ్! ॥మేలుకో॥

రేపటిలోకము మాదేనోయ్!
మాపటి చీకటి మాసిందోయ్!
గణగణగణగణ ఘంటారావం
ధణధణధణధణ విజయదుంధుభి
మ్రోగించండోయ్! సాగించండోయ్! ॥మేలుకో॥

4

[బాబు యింట్లోగది, మొదటి రంగంలాగే]

శోభ : (ఇటూ అటూ పచారు చేస్తూంది.)

దాసు : (తొందరగా వచ్చాడు) నీకోసం అక్కడికి వెళ్ళాను తల్లీ!

శోభ : అన్నయ్య ఇంట్లో వున్నాడా?

దాసు : లేదు.

శోభ : వెళ్ళినపని ఏమైంది?

దాసు : దాసు వెళితే పని కాకుండా వుంటుందా? కానీ, అబ్బ! ఎంత అవస్థ పడ్డానో తెలుసా? సాధించేది ఒకఎత్తయితే సాధించిన సామగ్రి జాగ్రత్త చేయటం బ్రహ్మప్రయత్నమైంది. నాప్రాణం ఇంతవరకు నాలో లేదంటేనమ్మ. భగవంతుడున్నాడు! ఎక్కడ బాబుకు తెలిసిపోతుందో అని దీనిని కాపాడటంతో నాతల ప్రాణం తోకకువచ్చింది.

శోభ : ఇంకొక్క అరగంట దాసూ! అంతవరకూ ఎవ్వరికీతెలియనీయకుంటే చాలు. వాళ్లతో జాగ్రత్తనిచెప్పావా? కొంపతీసి—

దాసు : అవన్నీనేను భద్రం చేశానులేతల్లీ! ఇంతవయస్సైప ఆమాత్రం వ్యవహారం తెలియదూనాకు? ఇంతకూ ఆ కవిగారొస్తారో రారో?

శోభ : నేను చెప్పివచ్చాను; తప్పకుండా వస్తారు.

దాసు : నేనూ చెప్పేవచ్చాను.

శోభ : ఏవీ?

దాసు : (మెల్లగా పైపంచిలో చుట్టుకున్న పుస్తకాలు తీసియిస్తాడు) దాచుతల్లీ, భద్రంగాదాచు! దాసుపడ్డ శ్రమంతా వృధా అవుతుంది. కథఅడ్డం తిరిగి పోతుంది. జాగ్రత్త!

శోభ : దాసూ! మరియింకో విషయం; ఏంచేశావు?

దాసు : అన్నీ ఏర్పాటుచేశాగా ! కవిగారు రావల్సిందొకటే ఆలస్యం: యింతకూ ఆయన ఎక్కడికి వెళ్ళినట్లో ? అక్కడికి రాకుంటే ?

శోభ : తప్పకుండా అక్కడకే వెళ్లుంటారు చౌదరినికలుసుకొని. ఏం భయంలేదులే, ఇప్పుడేరమ్మన్నావా వాళ్ళనుకూడా ?

దాసు : ఆఁ కొంచెం ముందుగానే రమ్మన్నాలే ఎందుకైనా మంచిదని.

[దాసూ ! అని కేక]

దాసు : దాచు, దాచు, వచ్చేశాడు.

శోభ : (పుస్తకాలను డ్రాయర్లో దాచింది. దాసువెళ్ళాకటు, శోభ యిటు వెళ్ళింది. ఒక్కక్షణం నిశ్శబ్దం; గడియారం మాత్రం టక్ టక్ మంటూంది. శోభ కులాసాగా ఏదో పాడుకుంటూ వచ్చింది.)

కలకల లాడిందీ—మా—
తెలుగు నందనం
కిలకిల నవ్వింది ! ॥కల॥

క్రొత్త క్రొత్తగా
తేట తేటగా
పాటలు పాడిందీ—మా
తెలుగు కోయిల
బాటలు తీర్చింది ! ॥కల॥

పూవు పుణికితే పొంగేతేనెలు
కొమ్మ కదిపితే 'కూ కూ' స్వరములు
పచ్చని వెచ్చని పచ్చిక బయళ్ళు
రాయలనాటి రంగు తివాసీలు ॥కల॥

[కొంతకాలానికి బాబు, అతనివెంట దాసువచ్చారు]

బాబు : శోభా ! ఎక్కడికెళ్ళావు షికారు?

శోభ : పార్కు కన్నయ్యా !

బాబు : దాసూ! నీకు తెలియంది కాదుగా! మనశోభ ఎప్పుడన్నా అబద్ధమాడిందా? అమ్మ దాన్నలా పెంచింది. నాకు తెలుసు. పీకపోయే విషయమైనా శోభ అబద్ధం చెప్పదు. కానీ అదేమిటో యీనాడు (—) గంటలకు అమాంతంగా మా శోభ సత్యసంధురాలైన మాశోభ - అమోఘంగా అబద్ధం చెప్పేసింది ఏమిటి చెప్మా కారణం? సముద్రాలన్నీ ఏకమైనవా? సూర్యుడు పడమట వుదయించాడా? ఏమిటి దాసూ కారణం?

దాసు : నాకామె అబద్ధం చెప్పిందని అసలు తెలీదండీ!

బాబు : దాసుకు సత్యం అసత్యంకూడా తెలియకుండా వచ్చింది; ఇది మరోవిషయం! ఏమిటబ్బా యీరోజంతా చాలా వింతగావుంది?

దాసు : నాకూ అలాగేవుందండి.

శోభ : ఇంతకూ ఏమిటన్నయ్యా అబద్ధం?

బాబు : నీవు పార్కుకు వెళ్ళింది పచ్చి అబద్ధం. నేను యిప్పుడేగా అక్కడనుంచి రావటం.

దాసు : అంతమాత్రాన అది అబద్ధమౌతుందాండి? ఆమెను మీరు చూచివుండకపోవచ్చు.

బాబు : అవును. అదీ జరుగవచ్చుగా! పోనీ — కవిగారెక్కడశోభా!

శోభ. ఇంట్లోలేరూ?

బాబు : లేరే! ఆయనకూడా బయటికివెళ్ళారు. అబ్బ! ఈరోజు కవిగారు గడపదాటి నందుకు పెద్ద డిన్నరు చేయించబోతున్నా! ఇంతకూ — ఆయనెక్కడికెళ్ళారు?

శోభ : ఏమో! ఎక్కడికెళ్ళారు?

బాబు : ఎక్కడికెళ్ళారనే నిన్నడగటం?

శోభ : నాకేం తెలుసు?

బాబు : ఊఁ చెప్పు. కవిగారెక్కడికి వెళ్ళారు?

శోభ : ఏమిటా తీవ్రం?

బాబు : రఘు ఎక్కడికి వెళ్ళాడు ?

శోభ : నాకేం తెలుసు ?

బాబు : నీకు తెలుసు.

శోభ : నాకు తెలీదు.

బాబు : తెలీదూ ? దాసూ ! కవిఎక్కడ ? ఎక్కడికి వెళ్ళాడు ?

దాసు : ఎక్కడికీ వెళ్ళేపాటి మనిషి కాదండీ ఆయన! ఈ గది, పుస్తకాలు, తమరు తప్ప వేరే ఎరుగడే ఆయన ?

బాబు : దాసూ ! నిజం చెప్పు.

దాసు : ఈ వృద్ధాప్యంలో యింతబ్రతుకూ బ్రతికి అబద్ధంకూడ చెప్తానా?

బాబు : ఎవ్వరికీ తెలీదు. ఎవ్వరికీ తెలీకుండా ఎలా వెళ్ళాడు ? ఇంట్లో కూర్చుని ఏం జేస్తున్నట్లు ?

దాసు : బాబుగారికాలం నుంచి లెక్కలు వ్రాయటం ఒక్కపని చేస్తున్నాను. గుమాస్తా, అంటే మనుషులకు కాపలావుండాలని తెలీదు.

బాబు : షటప్ !

దాసు : బాబూ ! మాటజారవిడుచుకోకు !

బాబు : (పొరపాటని గ్రహించాడు)

దాసు : ఎత్తిపెంచిన అభిమానంకొద్దీ వూరుకొన్నా. అదేమాట నువ్వు కేవలం యజమానిగా అనివుంటే—(వెళ్ళాడు)

(రంగడు వచ్చాడు)

బాబు : రంగా ! కవిగారు రాలేదూ ?

శోభ : (సైగచేసింది చెప్పొద్దని)

రంగడు : లేరాండి ?

బాబు : భోజనానికికూడా రారూ ? అక్కడే వుండిపోతారేం ?

రంగడు : ఏమోనండి.

బాబు : నీతో చెప్పలేదూ ?

రంగడు : నాతో ఎలాచెప్తారండి ?

బాబు : రంగా! యిదిగో పది రూపాయలు ఉంచుకో.

రంగడు : జీతం పన్నెండనుకున్నామండి యింకా రెండురావాలి

బాబు ; జీతంకాదు. బహుమానం!

రంగడు : జీతంయిత్తే బహుమాన మిచ్చినంత పున్నెమేనండీ

బాబు : జీతం. బహుమానం అన్నీయిస్తా కవిగారెక్కడున్నారు చెప్పు?

రంగడు : ఏమోనండి; ఎప్పుడన్నా బయటకువెళ్ళేఅలవాటున్నాఫర్వాలా వురామరిగ్గా శెప్పొచ్చు. ఎట్టశెప్పనండి ?

శోభ : లైబ్రరీవైపు వెళ్ళుంటారేమో ?

రంగడు : ఆ(—అవునండి—ఎల్లిందొచ్చు.

బాబు : నాచిట్టి తండ్రి! ఎంతబాగా ఆడావురా అబద్ధం? ఊ(యింకొక సారి, ఎక్కడున్నారు ?

శోభ! స్కూల్లో ఏదో మీటింగుందేమో యీ రోజు!

బాబు : శోభా! నువ్వూరుకో! నిజం చెప్పు ఎక్కడున్నారు ? అరె! శోభ ముఖంలో ఏముందిరా కోతుయ! అడుగుతుంటే శోభముఖం చూస్తావేం! ఊ(—చెప్పు! చెప్తావా లేదా ? (గద్దించాడు)

రంగడు : మా యింటికొచ్చారండి

శోభ : వెళ్లారా ?

బాబు : ఆ(వెళ్ళారు. వెళ్ళకేం ? ఇప్పుడెక్కడ ?

రంగడు : చౌదరిబాబుతో వత్తున్నారండీ

బాబు : ఏం జేశారు అక్కడకొచ్చి ?

రంగడు, మా నాన్నని చూశారండి

బాబు : ఇంకా ?

రంగడు : మాకొక సమ్మెపాట రాసిచ్చారండి.

శోభ : వ్రాసిచ్చారా ?

బాబు : ఆc. వ్రాసిచ్చారు : శోభ కూడా వచ్చింది ? దాసుకూడా ఏం ? ‍ అవునా ?

రంగడు : అవునండి.

బాబు : అవును. అందరూ దొంగలు ! అందరూ దగుల్బాజీలు ! అందరూ నాయింట్లో నా సొమ్ముతిని నాకే ఎసరుపెడుతున్నారు. అందరూ నాపంచ నీడలో బ్రతికి నాకే ద్రోహంచేస్తున్నారు. నాగొంతు కోయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. ద్రోహులు ! నీచుల్ని చేరదీస్తే ఏంజేస్తారు ?

శోభ : అన్నయ్యా !

బాబు : ఏం ? ఎందుకూ రోషం ? చేయాల్సిన పనేదో చేసి ఇంకారోషం ఎందుకు ?

శోభ : రోషపడకుండా వుండటానికి నేనేమంత నీచమైన పనిచేయ లేదు

బాబు : చేయలేదూ ? ఇంతకన్నా ఏంచేయాలి ? ఆకూలి కుంకల పాకలకు పోయొచ్చావు. అంతకన్నా ఇంకేంచేయాలి ?

శోభ : వెళ్ళాను; నాయిష్టం !

బాబు : నీయిష్టం ? నీయిష్టంకాదు తెలుసా. వంశానికి పేరూ ప్రతిష్టా అంటూవున్నయ్. నీయిష్టంవచ్చినట్లు నువ్వుపోలేవు; పోకూడదు కూడా! నువ్వెందుకు వెళ్ళావో నాకుతెలుసు. మహాదయగలదాన వనిపించు కోవాలని వెళ్ళావు. గడించి పోస్తుంటే అందరూ దయగలవాళ్ళు కావచ్చు. నీకార్లు. నీభోగాలూ. దానాలూ, ఎక్కడినుంచి వస్తున్నాయనుకున్నావు. ఆకాశాన్నుంచి వూడిపట్టం లేదు. నీలాగే నేనూ మహాదయగలవాడిలా వుండొచ్చు. మరుసటి రోజున నీ గతి ఏమౌతుందో తెలుసా ? వెళ్ళిందట. వెళ్ళింది నీయిష్టం !

శోభ : ఇదంతా నాకోసమే చేస్తున్నావా ?

బాబు : మిమ్మల్నందరిని పోషించటానికాకాక యింకెందుకు? నేను ఒక్కణ్ణి నెత్తిన వేసుకుపోతున్నానా? ఆ చౌదరిగాడు ఇంతాచేస్తున్నాడు. నీకీ విషంపోసింది కూడా వాడే. [నయంగా] శోభా! మనం ఎంతతగ్గిపోయి వాళ్ళల్లో కలవాలనుకున్నా వాళ్ళుమనల్ని దూరంచేసి పెడతారు. వాళ్ళూ మనం ఏకం కావటం ఏనాడూ జరుగదు. నువ్వు యీ పిచ్చి పిచ్చి సిద్ధాంతాలన్నీ మానేయ్; మనకొక తాహతువుంది. తాహతుకుతగ్గ ప్రవర్తనలేకుంటే లోకం మనల్నే నవ్విపోస్తుంది. నీవుదార స్వభావాన్ని అర్ధంచేసుకోదు. ప్రపంచాన్ని నువ్వు మరామత్తు చేయలేవు ఆచౌదరి యిచ్చిన పుస్తకాలు చదివి నువ్వీవెర్రిలో పడుతున్నావంతే!

శోభ: అన్నయ్యా! ధనంచేత కల్పింపబడ్డ యీ తాహతులన్నీ క్షణికాలు. హృదయానికి సంబంధించిన మానవ ధర్మాలుమాత్రమే శాశ్వతం. ఆ ధర్మాల ననుసరించిన వారికి ఏనాటికి లోపంరాదు. ఇది తెలుసుకో అన్నయ్యా!

బాబు : అయితే....నీ ఆటలు మాననంటావు. యీ ద్రోహం జరిగిస్తూనే వుంటానంటావు. నిన్ను యిన్నాళ్ళు పెంచి పెద్దచేసిన అన్నయ్యకంటె ఆ కూలీకుంకలే అధికమయ్యారంటావు. ఆకవినీ నువ్వే తీసుకువెళ్ళి వుంటావు. అక్కడికి కనీసం వెళ్ళమనైనా చెప్పి వుంటావు. రానీ రానీ—ఆ కవిని. ఆ సమాచారంకూడ ఏమిటో తేల్చుకుంటా!

[కవి వచ్చాడు]

బాబు : ఓ! కవిగారా? దయచేయండి! ఎక్కడికెళ్ళారు?

కవి : ఎక్కడికో!

బాబు : ఊఁ తమకే తెలియదన్న మాట! పోనీ—స్టేటుమెంటు వ్రాశారా?

కవి : లేదు.

బాబు : లేదూ? వెంటనే వ్రాసి పెట్టండి. చాలా అవసరం.

కవి : నేను వ్రాయలేను.

బాబు : అంటే?

కవి : నా వల్లకాదని

బాబు : నీ చేతకాదనేనా ?

కవి : కాదు. నా అంతరాత్మ విరుద్ధమైన పని నేను చేయలేను.

బాబు : గంటకు పూర్వం లేని అంతరాత్మ యిప్పుడు ఎక్కడనుంచి ఊడిపడిందా అని ? చౌదరి అంతరాత్మలు తయారుచేసి అమ్ముతున్నాడేం ?

కవి : గంటకు మునుపుకూడ నాలోనే వుంది. ఎక్కనుంచీ ఊడిపడ లేదు. కానీ ఇన్నాళ్ళనుంచీ నాకు తెలియదు. ఇప్పుడు తెలుసుకున్నాను.

బాబు : ఏమని? అంతరాత్మ వుందనేనా ?

కవి : కాదు మిది అన్యాయం, దౌర్జన్యమని ?

బాబు : ఏమన్నావ్ ?

కవి : మీది అన్యాయం; దౌర్జన్యం !

బాబు : అన్యాయమే. వీధులంబడి ముష్టెత్తుకు బ్రతకాల్సిన నిన్ను కనిక రించి, ఆశ్రయమిచ్చి, తిండిపెట్టింది అన్యాయం ! చావనున్న నిన్ను తీసుకొచ్చి రాజభోగాలిచ్చి బ్రతకనిచ్చింది అన్యాయం ! కట్టుగుడ్డలు కూడ లేని నిన్ను నా యింట్లో, నా తమ్ముడిలా. పెరగనిచ్చింది అన్యాయం ! నా సొమ్ముతిని, నాపంచలో బ్రతికి. నన్నే ఆక్షేపించటం అన్యాయం కాదు !—నాకు ద్రోహం చేయ తలపెట్టడం అన్యాయం కానే కాదు ! ఛీ ! సిగ్గులేదూ నీ బ్రతుక్కి !

కవి : ముయ్ నోరు !

బాబు : ఆс.

కవి : ఏంటీ నీబెదరింపు ? నువ్వేం తేరకుపెట్టలేదు. నాచేత వుపన్యా సాలూ, వ్యాసాలూ వ్రాయించుకొని వప్పజెప్పి పేరు ప్రతిష్ఠలు సంపాదించు కున్నావు. నీకీర్తికోసం నన్నవసర మైనప్పుడల్లా వినియోగించు కున్నావు. నావ్రాతల మూలంగా వూర్లో పెద్దపెద్ద పదవులన్నీ ఆక్రమించావు ! ప్రజల్ని పీక్కుతింటున్నావు ! నేను మోసపోయాను—ప్రజల్ని మోసపుచ్చ టానికి నీకుసహాయ పడ్డాను. నాకవిత్వాన్ని నీకమ్మాను—ప్రజల్ని దోపిడి

చేసేందుకు నీకు అండగా నిల్చాను. అక్షరం మాట్లాట్టానికి చేతగాని నువ్వు నామూలంగా మహావక్త వనిపించుకొన్నావు! నీకా నాకా సిగ్గులేంది? ఇకనీ ఆశ్రయం నాకక్కరలేదు. నీకో నమస్కారం. నీపోషణకో నమస్కారం.

బాబు : ఆగు! ఎక్కడికెళ్తావు?

కవి : ఎక్కడికో—నీకెందుకు?

బాబు : నువ్వెళ్ళటానికి వీల్లేదు.

కవి : ఆజ్ఞాపిస్తున్నావా?

బాబు : అవును.

కవి : నేను నీసేవకుణ్ణికాను. జాగ్రత్త! ఇంతవరకూ నీబ్రతుకు రహస్యం ఎవరికీ తెలియదు నీయింటివారికి తప్ప. అదికాస్తా నలుగురిలోకి తెచ్చుకోకు. నిన్నింతటితో మరచి పోతాను. అనవసరంగా పెంచుకున్నావా? నలుగురూ నీముఖాన వుమ్మే అవకాశం కోరి తెచ్చుకుంటావు

బాబు : నువ్వువెళ్ళటానికి వీల్లేదు (బిగ్గరగా అరిచాడు)

కవి : నువ్వు నన్ను ఆజ్ఞాపించటానికి అసలే వీల్లేదు. [అంత బిగ్గరగానే అరచాడు]

బాబు : వుంది. నాకధికారముంది! నువ్విక్కడనుంచి కదలటానికి వీల్లేదు. నీఖాతా చెల్లించి మరీ కదులు.

కవి : నాఖాతా యేమిటి?

బాబు : నీఖాతా యేమిటా? నీబాబుగాడిసొమ్మనుకున్నావా యిన్నాళ్ళు ఖర్చు పెట్టింది? ఎవడబ్బసొమ్మ? పుస్తకాలేవో అఘోరించి అమ్మి కానీ చెల్లించి తీరుతావని యిచ్చాను. కానీ తేరకిక్కడ పోసిపెట్టుంచని. నీకంటే పుణ్యాత్ములు దొరకలేదని యివ్వలేదు. తిండి పెట్టాను ధర్మంగా. అది చాలదూ? ఆవెయ్యి చెల్లించి మరీకదులు.

కవి : వెయ్యి రూపాయలే!!

బాబు . ఆ! వెయ్యి రూపాయిలు. మర్యాదగా చెల్లించు. కాదన్నావా యిప్పుడే పోలీసుల్ని పిలిపిస్తా. నేననుకుంటే నిన్నేమైనా చేయగలను. తెలిసిందా? వెళ్తావ్! ఎక్కడికి వెళ్తావ్? ఎవరి బలంచూచుకొని వెళ్తున్నావో వాళ్ళేమయ్యారిప్పుడు? చెల్లించలేరూ? రావీ ఎవడాదుకుంటాడో చూస్తా?

కవి: (నిర్ఘాంతపోయి నిల్చున్నాడు)

(కొండయ్య లోనికి ఉరికాడు)

కొండయ్య: ఆగు! బలేదబాయిస్తుండావే! నోర్లేనాయన నేనా నీదబాయింపు! ఎయ్యిరూపాయిలియ్యాలీ నీకు! ఇత్తాం ఇత్తాం బీదోళ్ళని దోచుకుని. కడుపుకొట్టి గడించి ఇనప్పెట్టెల్లో దాపెట్టుకుని బలిసిపోయిన నీకెయ్యిరూపాయిలియ్యాలీ? ఇత్తాం.

బాబు: ఏయ్!

కొండయ్య: ఏంటి నీబెదిరింపు. ఏంటి నీదబాయింపు ఏంజేస్తావ్; పానాలు తీశేత్తావ్; జైల్లో పడేత్తావ్. అంతేగా? పోతాం; సత్తాం; యీ సచ్చేది అక్కడే సత్తాం!

బాబు: ఏయ్! Beggar! Rascal!

కొండయ్య! రాస్కెలంట్రా (పైకిపోయాడు)

కవి: కొండయ్యా—(ఆపాడు)

(కొండయ్య కట్టేసిన సింహంలా వగరుస్తున్నాడు)

కవి: వూరుకో! నీకుతెలీదు—నామాటవిను.

కొండయ్య: శిత్తం బాబు.

శోభ: అయితే కవిగారూ! మీరు నిశ్చయంగా యిక్కడనుంచి వెళ్ళాలనుకున్నారా?

కవి: అవును; ఇంకొకక్షణం వుండలేను యీనరకంలో

శోభ: ధనికుల ఆశ్రయంలేకపోతే ఎలా బ్రతకగలరు?

కవి! ప్రజా సేవలో బ్రతుకుతా; ప్రజాబలమంతా నాదే.

శోభ : కవిగారూ! అవసరమైనంత వరకూ ధనికుల నాశ్రయించి, ఆశ్రయించి వున్నంతవరకూ వారికనుకూలంగా వ్రాసి, అనవసరమైనప్పుడు, ఇంకొక ఆశ్రయం లభించినప్పుడు వారిని తిరస్కరించి తిట్టిపోయటమేనా మీనీతి ?

బాబు : అడుగు, అలాఅడుగు! బాగాసిగ్గు వచ్చేలా అడుగు!

కవి : శోభా! నువ్వూ యిలా మాట్లాడుతున్నావా ?

శోభ : అయితే యిప్పుడేమంటారు ?

కవి : ....

బాబు : ఏం పలకవేం ? పలుకలేదు, ఎలా పలుకుతాడు. వెళ్తాట్ట (వికటాట్టహాసం చేస్తున్నాడు. దాసు వచ్చాడు.)

శోభ : అన్నయ్యా! ఆపు!

బాబు : ....

శోభ : కవిని వెళ్ళనీ.

బాబు : ఆహా! మహారాజులాగ వెళ్ళనీ నా డబ్బుచెల్లించి.

శోభ : మళ్ళా చెప్తున్నా, వెళ్ళనీ.

బాబు : వెళ్ళటానికి వీల్లేదు.

శోభ : మళ్ళీ చెప్తున్నా. వెళ్ళనిస్తావా ? లేదా ?

బాబు : శోభా! వీల్లేదు.

శోభ : అన్నయ్యా! నామాటవిను. నీగోయి నువ్వేత్రవ్వుకుంటున్నావు. కవిని వెళ్ళనీ.

బాబు : నన్ను బెదరించక్కర్లేదు. నాకు తెలుసు.

శోభ : అంతేనా ?

బాబు : అంతే.

శోభ : అయితే, వెంటనే పోలీసులకు రిపోర్టుచేసి నిన్ని క్షణంలో Prosecute చేయించగలను. ఏమంటావ్ ?

బాబు : నీకు మతిపోయింది. నన్నుకాదు. ఆ కవిని. ఆ కవిని అప్ప గించాల్సింది.

శోభ : కాదు. నిన్నే. శ్రీ రావుబహద్దూర్ బాబూరావ్ నాయుడుగార్నే.

బాబు : ఆఁ !

శోభ : అతను వ్రాసినపుస్తకాలన్నీ నీ పేరట అచ్చువేయించుకున్నావ్. నీ పరువు తీయాలంటే నా చేతుల్లో వుంది. అమాయకుడైన ఆ కవికివిషయం తెలియదు. అతని ఉపన్యాసాలు. వ్యాసాలు ఉపయోగించుకోటమే సిగ్గు ! అది చాలక పుస్తకాలుకూడా అచ్చువేయించు కున్నావ్ ! దొంగిలించావ్ ! అతన్ని మోసంచేశావ్. ఏమంటావ్ ?

కవి : నిజంగానా ?

బాబు : అన్నీ అబద్ధాలు! శుద్ధ అబద్ధం! శోభా—

శోభ : ఇంకాఎందుకు పెనుగులాడతావ్ ? ఇంకా మోసంచెయ్యాలని ఎందుకు యత్నిస్తావ్. నీచేతులారా నువ్వేయింత రభసతెచ్చుకున్నావ్. ఇవిగో అచ్చుపుస్తకాలు—యివిగో వ్రాతప్రతులు. ఏం ? ఇంకా అబద్ధమేనా ?

బాబు : ....వెళ్ళండి. వెళ్ళండి. అందరూ వెళ్ళండి. యీక్షణం వెళ్ళండి నువ్వువెళ్ళు. నువ్వూ. నువ్వూ. అందరూ వెళ్ళండి (అంటూ తానే వెళ్ళాడు)

కవి : శోభా ! ఇప్పుడర్థమైంది నువ్వంటే ఏమిటో.

దాసు : నేను చెప్పలేమా అచ్చం తల్లి పోలికని.

రంగడు : నేనూ శెప్పాను శోబమ్మ సాలామంచిదని.

శోభ : ఏంటి రంగా ! అలా పైకప్పుకేసి చూస్తున్నావ్ ?

రంగడు : ఇంత కేకలికి పైకప్పింకా నిలిసుందా అని !

శోభ: రంగని పాటలే యింతకూ కారణం. నాలో యింతమార్పు తెచ్చినవా పాటలే. ఏది రంగా! పాడు.

రంగడు: మధ్య 'ఆపు! ఆపమన్నది నిన్ను కాదూ! చెవుల్లో చెట్లు మొలిచినయట్రా' అని ఒక కవిగారు విరుచుకు పడతారేమో?

శోభ: ఫర్వా లేదులే, పాడు.

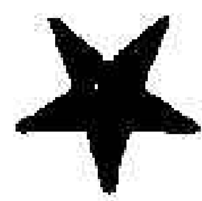
రంగడు: పాడమని ఎదవ పాటంటే మాత్రం నేనొప్పుకోను.

కవి: ఛీ! లేదులే. పాడు

రంగడు! [పాడుతున్నాడు]

పలుకవోయ్ పేదోళ్ళ బ్రతుకు తెలిసేటట్లు
వ్రాయవోయ్ కలవాళ్ళు వణికిపోయేటట్లు
గుడిసెలలో వెన్నెలలు కురిపించవోయ్
వడిసెలలా నీకవిత వర్షించవోయ్
ఓ కవీ! ఓ కవీ!

(రంగడు పాడుతూ వెళ్తున్నాడు. కవి, శోభ, కొండయ్య అతన్ని వెంబడిస్తున్నారు. దాసు దీవిస్తున్నాడు చిరునవ్వుతో)

ప్రజాశక్తి ప్రెస్. బెజవాడ
కె. 13/సి.—2000 కాపీలు— 24–2–47

56

మనము ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA114B142
పుస్తకం పేరు	పరివర్తన
తారీఖు	26/10/24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	65
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	P. Jagamma
పేజీలు విడదీసినది	P. Jagamma
స్కాన్ చేసినది	Heena
పరీక్ష చేసినది	RUKSANA
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	NO
పరిస్థితి	Good